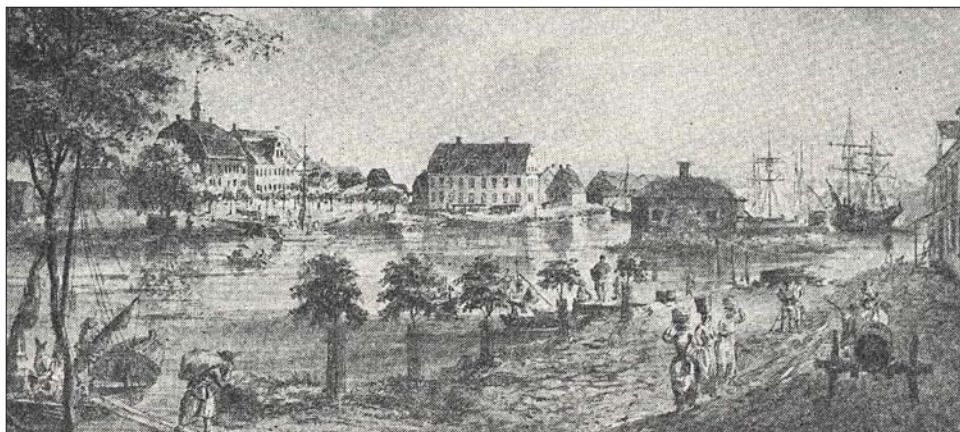

SOCKERTILLVERKNING, HANTVERK
OCH ODLING PÅ SALTÄNGEN
LÄMNINGAR FRÅN 1600- OCH 1700-TALET I

KVARTERET SPINNHUSET

Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager)
i kvarteret Spinnhuset, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2613

MARTA LINDEBERG
MED BIDRAG AV MIKAEL JOHANSSON

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14 / Box 20
194 21 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
Fax: 08-590 725 41
www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Sockerbruket Planeten finns med på en gravyr av Johan Fredrik Martin från 1790-talet. Sockerbrukets byggnader kan ses till vänster och bakom fabriks huset sticker Johannisborgs tornspira upp. Det vita huset i bildens mitt är det gamla spinnhuset. Bilden är något beskuren. Ur: Gejvall-Seger 1976:25..

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet Dnr 2012/0916.

© Arkeologikonsult 2012

SOCKERTILLVERKNING, HANTVERK
OCH ODLING PÅ SALTÄNGEN
LÄMNINGAR FRÅN 1600- OCH 1700-TALET I

KVARTERET SPINNHUSET

Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager)
i kvarteret Spinnhuset, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län

MARTA LINDEBERG
MED BIDRAG AV MIKAEL JOHANSSON

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2613

SAMMANFATTNING

I oktober 2012 genomförde Arkeologikonsult en arkeologisk förundersökning inom kvarteret Spinnhuset i Norrköping. Förundersökningen har visat att det finns bevarade arkeologiska lämningar i form av fasta konstruktioner och kulturlager från 1600- och 1700-talen inom den förundersökta delen av kvarteret.

1600-talslämningarna utgörs av bebyggelse rester i form av gårdsytor, golvlager och hantverksrester. De hantverk som kan urskiljas under den här perioden är järnsmide och pälshantering. 1700-talslämning-

arna består av bebyggelse lämningar samt spår efter den odling som ägt rum, i form av odlingslager och en odlingslåda. Även toppsockerformar och sirapskrukor förekommer, d.v.s. spår efter verksamheten på det näraliggande sockerbruket Planeten, omedelbart söder om den nu förundersökta ytan. Stora mängder träflis, näver och bark i delar av det förundersökta området påvisar att även träarbete har förekommit.

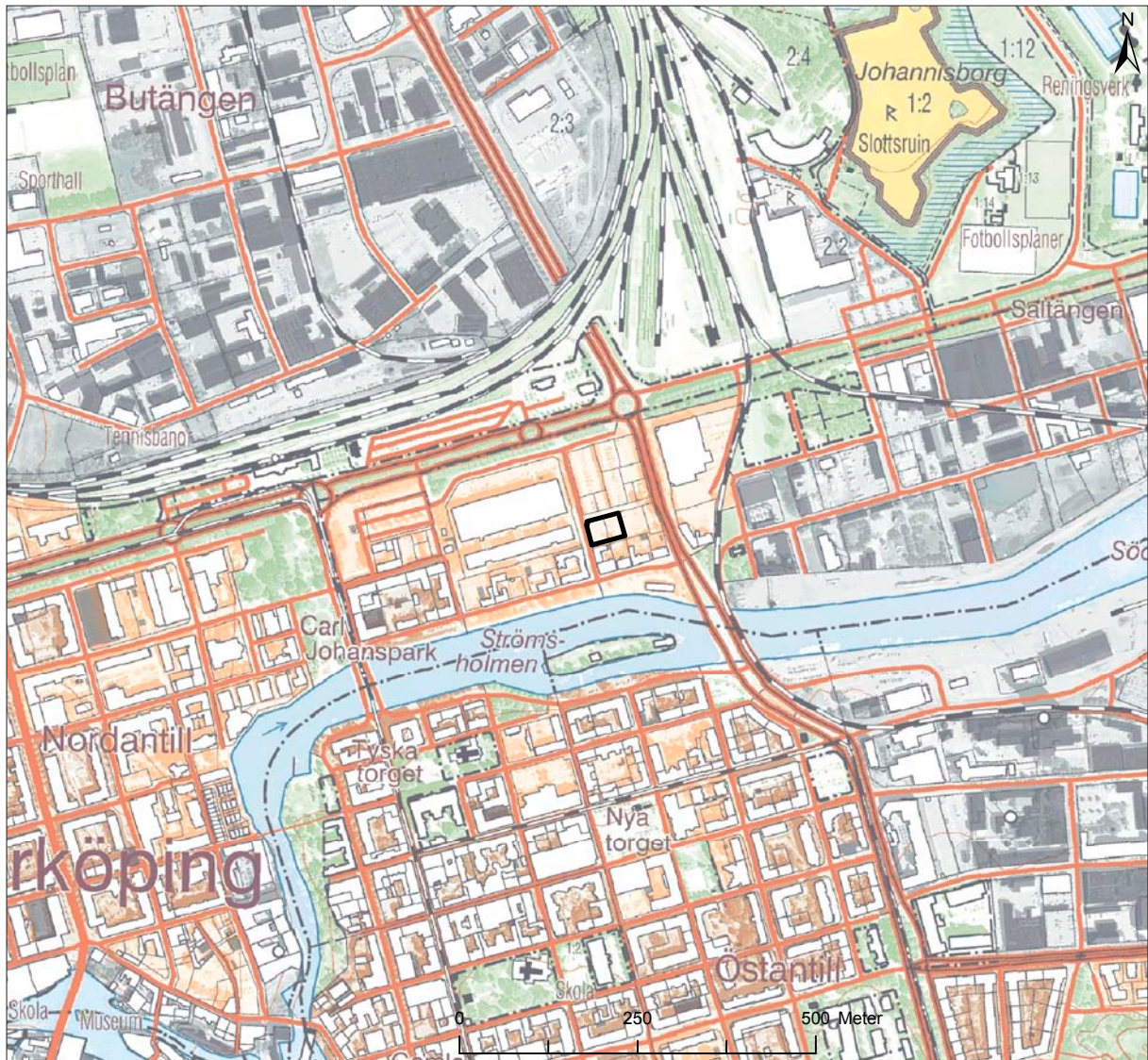
Den arkeologiska potentialen i kvarteret Spinnhuset måste betecknas som hög.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
BAKGRUND	7
Syfte.....	7
Tidigare arkeologiska undersökningar.....	7
Undersökningens förutsättningar	7
Metod och utförande.....	9
RESULTAT	10
FYND.....	19
Keramik	19
Kritpipor.....	19
Kärl från sockerproduktion.....	19
DISKUSSION OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING	20
REFERENSER.....	21
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	22
BILAGOR	23
Bilaga 1. Kontexttabell	23
Bilaga 2. Fyndlista	29
Bilaga 3. Arkeobotanisk analys	37
Bilaga 4. Osteologisk analys.....	42
Bilaga 5. Kritpipsrapport.....	50

Figur 1. Kvarteret Spinnhuset i Norrköping. Skala 1:10 000.

BAKGRUND

Arkeologikonsult har på uppdrag av Bronsfastigheter AB utfört en arkeologisk förundersökning på fastigheterna Spinnhuset 7 och 12, Norrköpings stad och kommun, i Östergötland, enligt beslut från Länsstyrelsen (dnr 431-3021-12). Fältarbetet utfördes under perioden 8-19 oktober 2012. Uppdraget föranleddes av att ny bebyggelse planeras på fastigheterna. Förundersökningen berörde fornlämningen RAÄ 96:1, Norrköpings stadslager.

Syfte

Förundersökningens syfte var att fastställa i vilken omfattning RAÄ 96:1 fanns bevarad inom exploateringsområdet. Om så var fallet skulle förundersökningen fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Förundersökningens resultat ska dels ligga till grund för Länsstyrelsens bedömning av fornlämningens kunskapspotential inför kommande beslut om tillstånd till ingrepp i fornlämningen, dels ligga till grund för exploitörens vidare planering.

Tidigare arkeologiska undersökningar

En arkeologisk förundersökning utfördes nyligen inom de nordöstra delarna av kvarteret Spinnhuset (Carlsson 2012). Då framkom lämningar i form av enklare träbebyggelse från 1600-talets mitt vilken möjligen har förstörts i en brand. Branden kan eventuellt vara densamma som förstörde Stenhuset 1711. Efter detta har delar av kvarteret legat tomma, medan andra har använts för odling, innan nya, större byggnader med mer genomgripande grundläggning uppförs under 1800-talet. Den väg som ursprungligen delade kvarteret i en nordlig och en sydlig del påträffades och kunde konstateras ha byggts på med nytt vägmaterial i olika omgångar tills dess att kvarteret återigen bebyggdes, sannolikt under 1700-talet. Området kom då att utgöra bakgård till bebyggelsen på Saltängsgatan.

I närområdet har också kvarteret Stenhuset, samt det intilliggande kvarteret Gubben, undersökts arkeologiskt. Båda kvarteren ingick i Stenhusets palatstomt före den brand som förstörde palatset 1711.

Vid undersökningen av kvarteret Stenhuset påträffades bl.a. en källare som bör ha varit del av palatset, en damm med medeltida datering samt delar av palatsträdgården. Även lämningar efter en vedgård som tillhör perioden efter 1711 framkom. De arkeobotaniska analyserna kunde därtill påvisa att området under delar av medeltiden, och fram till etableringen av stadsdelen Saltängen, har brukats för odling (Dardel 2011).

Delar av kvarteret Gubben, väster om Stenhuset, slutundersöktes under 2011. Där påträffades byggnader från 1600-tal som hörde till palatset. Palatset, och övrig bebyggelse inom tomten, förstördes som nämnt i branden 1711 men tre grundläggningsmynt visar att bebyggelsen återuppsbyggdes 1715 och i samband med det så kvarterindelades området. Från denna tid fanns bl.a. ekonomibyggnader, bostadshus och en brunn. Fyndmaterialet, samt det osteologiska materialet, visar att det var en välmående befolkning som bebott området.

Undersökningens förutsättningar

Kvarteret Spinnhuset ligger i stadsdelen Saltängen, nordost om det äldsta Norrköping (figur 1). Området bebyggdes i början på 1600-talet under hertig Johans tid och kallades då Nya Staden. Detta skedde i samband med att Johannisborgs slott byggdes, något nordost om Saltängen. Närheten till slottet i kombination med frikostiga förmåner, bl.a. 12 års skattefrihet, fick de bättre bemedlade att bosätta sig i Saltängen. Den mest påkostade byggnaden i området var Louis De Geers palats Stenhuset, omedelbart väster om Spinnhuset. Tomten sträckte sig från kvarteret Stenhuset i öster till kvarteret Gubben i väster. Palatset började uppföras 1627 och byggdes i sandsten och gult holländskt tegel. Till palatset hörde även ett kapell, ladugård, orangeri, en stor park, ett vagnshus och ett stall med plats för 50 hästar. 1711 eldhärjades palatset och stallgården och senare under samma århundrade så tomtindelades det tidigare palatsområdet. Tomtägförteckningarna visar att det framförallt var burgna handelsmän som ägde och bebodde tomterna och bedrev sin verksamhet på gårdarna (Nordström 2009).

Kvarteret Spinnhuset utgör den östligaste delen av det äldsta Saltängen och var beläget invid utfartsvägen mot Johannisborgs slott. Alldeles intill låg stadens jordar som var Norrköpingsbornas odlingar. Det finns inga säkra uppgifter kring hur kvarteret Spinnhuset disponerades under Stenhusets tid. På stadskartan 1719 har staden fått en strikt rutnätsplan i enlighet med den stadsplanering som inleddes 1655. Kvarteret omnämns som Quadraten Nr 54 och det nu undersökta området utgör dess östra hälft. På stadskartan från 1729 redovisas tomtindelningen för första gången och den nu aktuella förundersökningsytan omfattar hela tomt 3, 4 och 5 samt ungefär halva tomt 6. Då ägs tomt 3 av stadsbetjänten (tjänsteman som dagtid skötte ordningen på stadens gator) Petter Bernman med Olof Brandt, tomt 4 av Confardifararen (kofferdi=handelssjöfart) Jonas Lindbohm, tomt 5 av byggmästaren Christopher Andersson och tomt 6 av Karin Persdotter. Nästa stadskarta som även inbegriper en tomtindelning med tillhörande ägarförteckning är från 1783. Då har alla tidigare tomter inom kvarteret Spinnhuset slagits ihop till en stor tomt och den ägs då av Herr Hofintendenten af Petterssens. Likartade sammanslagningar av tomter kan iaktas under sent 1700-tal i de västra grannkvarteren Stenhuset och Gubben, och tomterna används i dessa kvarter då för odling.

Också i den tidigare förundersökta östra delen av kvarteret Spinnhuset påträffades odlingslager från 1700-talet, vilka överlagrade 1600-talsbebyggelsen (Carlsson 2012).

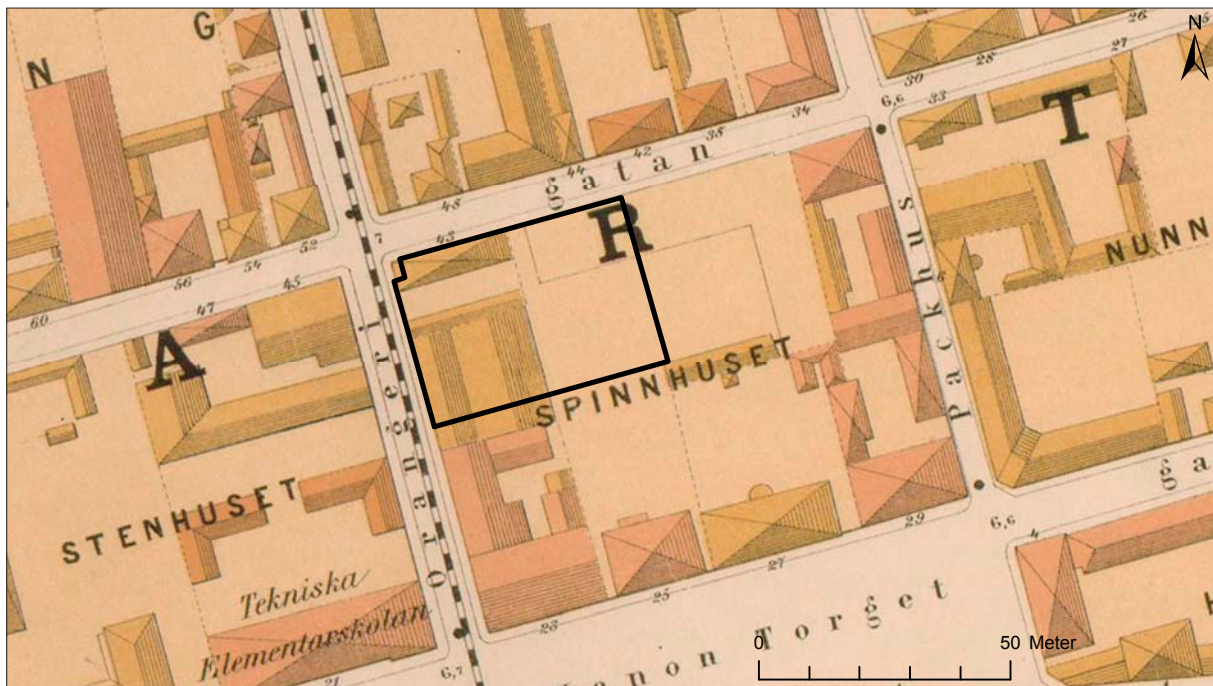
Kvarteret är döpt efter det spinnhus som 1740 byggdes längre österut vid Strömmen. Där utgjorde kvinnor, framför allt prostituerade och tiggare, gratis arbetskraft inom textilindustrin.

1742 grundas sockerbruket Planeten av Casper Rode på Spinnhusets tomt, och detta finns utsatt på en karta från 1769. Två byggnader ligger då i tomtens sydvästra hörn (figur 2). Planeten finns också avbildat på en gravyr från 1790-talet (se omslag). Vid tidpunkten för Planetens anläggande fanns ytterligare två sockerbruk i Norrköping, Gripen och Patrioten. Rode lät även uppföra en privatbostad på Saltängsgatan 25, på en angränsande tomt. Rodes son tog senare över produktionen, men Planeten övergick 1756 till Adelswärd & Wahlsten. 1762 gick sockerbruket till Wolter Petersen och när dennes son gick i konkurs 1791 såldes det till P. G. Wadström. På grund av de omfattande kostnader som var förknippade med sockerproduktion och dess stora kapitalkrävande anläggningar så bildades ofta konsortier kring sockerbruken. Också råvaran, som under den

Figur 2. Sockerbruket Planetens byggnader i kvarteret Spinnhusets sydvästra del markerade på en stadskarta från 1769. Skala 1:1 500.

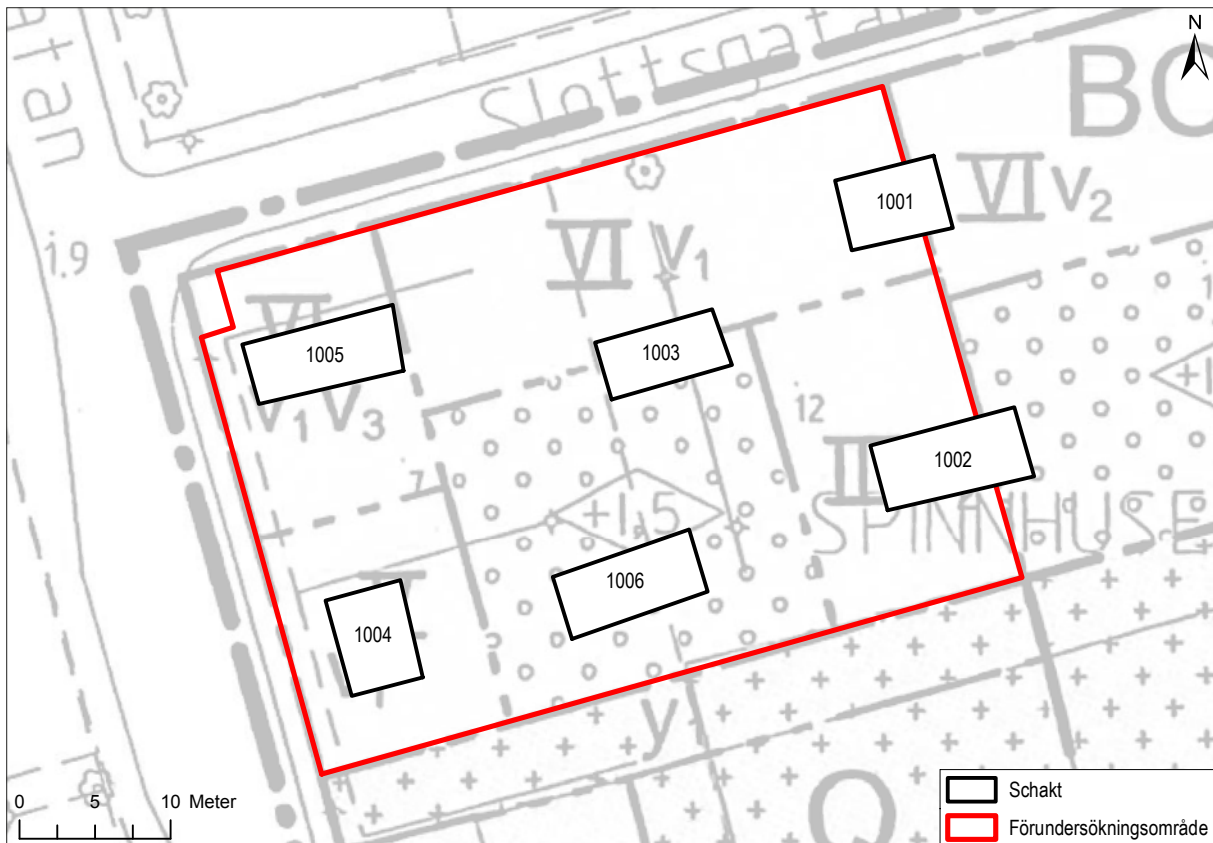

Figur 3. Sockerbruket Planetens byggnader i kvarteret Spinnhusets sydvästra del markerade på en stadskarta från 1879. Skala 1:1 500.

aktuella tiden utgjordes av importerat råsocker från sockerplantagen i framförallt Västindien, var dyr. Processen att istället utvinna socker ur den europeiskodlade sockerbetan kom igång efter 1812 (Glimtar 1970:15). Sockerraffinering var riskabla projekt och avsättningen var under perioder dålig. Därtill skapade krigsen råvarubrist och 1791 läggs sockerbruket ner (Söderberg 1968:114). Byggnaderna rivs 1910. En stadskarta från 1879 visar alla byggnader som fanns på platsen vid tillfället för karteringen. De byggnader som tidigare utgjorde sockerbruket är de två byggnader i tomtens sydvästra del som vätter mot Strömsgatan (idag Saltängsgatan) (figur 3).

Metod och utförande

Förundersökningsområdet var ca 1650 kvm stort och utgjordes av en parkeringsplats. Ytan avgränsas i väst av Orangerigatan, Slottsgatan i norr och av befintlig bebyggelse i söder. Sammanlagt grävdes sex schakt (1001-1006) med en sammanlagd yta av knappt 230 kvm (figur 4). Samtliga schakt togs upp med grävmaskin utrustad med planskopa och grävdes ner till kulturlager- eller konstruktionsnivå där utvalda ytor handgrävdes. Kulturlager och anläggningar mättes in med GPS, dokumenterades i skrift på kontextblanketter och fotograferades innan de togs bort. Daterande fynd och benmaterial samlades in. Makrofossilprov togs ur utvalda kontexter. Handritade sektioner upprättades i alla schakt.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1:500.

RESULTAT

Schakt 1001

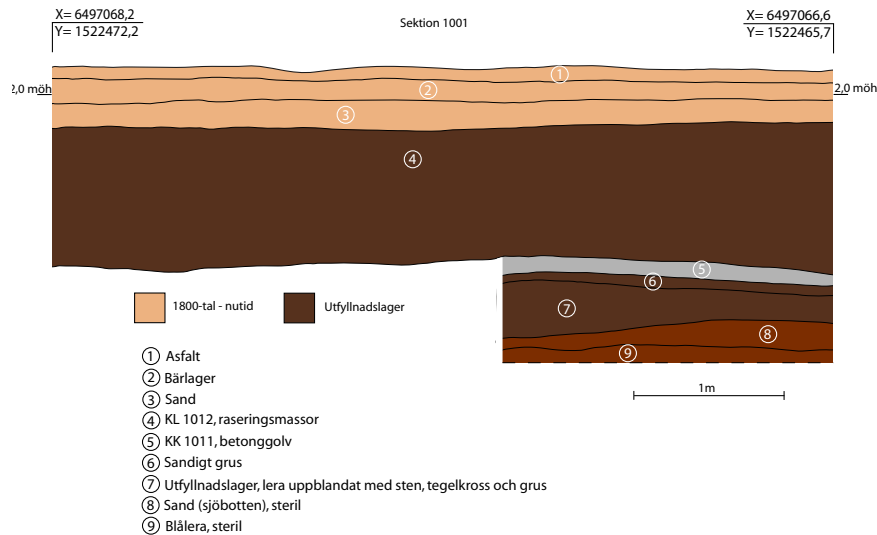
Storlek: 6,7 x 4,8 m, 1,88 m djupt.

Schaktet togs upp i förundersökningsytans nordöstra del, närmast Slottsgatan (figur 4 & 5). I schaktets östra del framkom en källargrund (KK 1010), 0,4 m under markytan. Källargrunden utgjordes av 0,25 m tjocka gjutna betongväggar. Längst österut fanns ett rum med ingång i sydväst och väster om detta, i schaktets norra del låg ett mindre rum. I dess sydöstra hörn påträffades rester efter en trätrappa och rummet utgjorde således ett trapphus. Källargrunden hade ett gjutet betonggolv (KK 1011) som fortsätter utanför schaktets begränsning i alla väderstreck. Betonggolvet framkom ca 1,36 m under markytan och hade en tjocklek av 0,1-0,3 m. Golvet var tjockare i anslutning till källarens grundmurar. Källargrunden var fylld av sentida raseringsmassor (KL 1012) bestående av fönsterkarmar, element, armeringsjärn, elkablar, tegel och bruk etc. Betonggol-

vet grävdes igenom och visade sig i de östra delarna vila på ett utfyllnadslager 0,2-0,36 m tjockt, bestående av lera med sten, tegelkross och grus. Under detta kom gammal sjöbotten bestående av mörkt sandigt grus, ca 1,8 m under markytan. Sjösandens var 0,06-0,18 m tjock. Därunder kom blålera.

I den sydvästra delen av schaktet framkom under betonggolvet en träkonstruktion (KK 1013). Denna utgjordes av fyra stycken, 0,15 m breda och 0,06 m tjocka, plankor med fiberriktningen i öst-västligt riktning vilken tolkades som en möjlig rustbädd för betonggolvet. Rustbädden vilade på ett 0,06 m tjockt sättsandslager (KL 1015) bestående av grått sandigt grus. Därunder kom blålera.

Inga arkeologiskt intressanta lämningar fanns kvar i schaktet utan har grävts bort i samband med byggnationen av den sentida källargrunden.

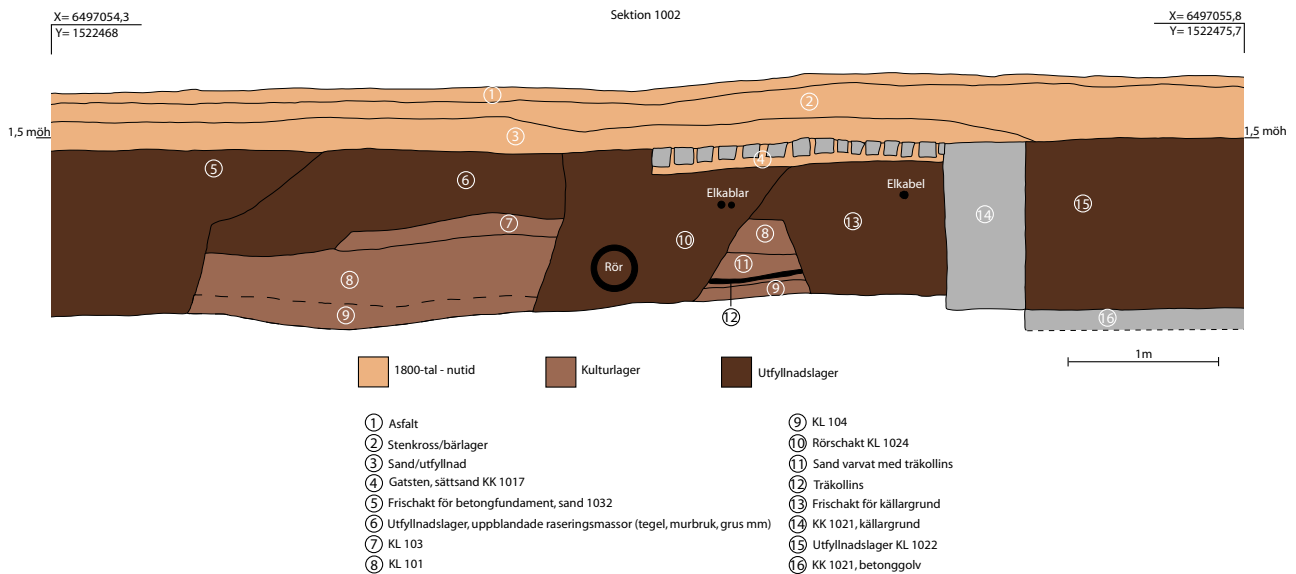
Figur 5. Sektion mot söder. Schakt 1001.

Schakt 1002

Storlek: 10,2 x 4,6 m, 1,58 m djupt.

Schaktet togs upp i förundersökningsytans sydöstra hörn (figur 4 & 6). Ca 0,47 m under marknivå och i anslutning till den norra schaktväggen, kom delar av en bevarad gatstensbeläggning (KK 1017) bestående av huggna stenar (0,17 x 0,18-0,3 m stora). Gatstenen är uppriven i väster. Denna fortsätter norrut utanför schaktets begränsning. Gatstenen diktar an mot en sentida gjuten betongplatta i söder och öster (KK 1018). Betongplattan kom ca 0,32 m under marknivå och var 0,15 m tjock. Betongplattan

var bortgrävd i väster och fortsätter i söder utanför schaktet. I öster ansluter den till en u-formad källargrund (KK 1020) som är orienterad i nordsydlig riktning. Källarens grundmurar kom 0,48 m under marknivå, var 0,48 m breda och bevarade till en höjd av 1,2 m. En ingång fanns i sydöstra hörnet. Källargrundens innermått var i den norra delen 1,5 m. Källargrundens hade ett gjutet betonggolv (KK 1021) vilket, liksom källaren, fortsatte söderut utanför schaktets begränsning. Källaren var fylld med raseringsmassor (KL 1022) som utgjordes av betongklumpar, delar av ett marmorgolv, grus och allehanda skrot. Ovanpå grundmurens nordvästra hörn fanns

Figur 6. Sektion mot norr. Schakt 1002.

en möjlig trappsten (KK 1019) ingjuten. Centralt i schaktet stod en gjuten betongklump (KK 1025) vilken kom ca 1,5 m under marknivå. Norrut och söderut från denna löper två rörschakt (AD 1023, 1024). Röret i schakten kom 1,04 m under marknivå. Från betongklumpen löper två schakt västerut och österut (AD 1031, 1032) vilka var fyllda med sprängsten. I botten av dessa löper två smala gjutna betongplattor (KK 1026, 1027). Den västra sträcker sig centralt i schaktet fram till en gjuten betongpelare (KK 1030). Den östra betongplattan avslutas i en t-form mot källargrunden. Schaktets västra delar är urschaktade (AD 1032) och i det nordvästra hörnet finns en stor gjuten betongklump (KK 1033) som i norr och väst fortsätter utanför schaktet. Störningen, som sannolikt utgör ett frischakt för den gjutna betongklumpen i nordväst, fortsätter norrut, söderut och västerut utanför schaktet.

Två ytor i schaktet är ostörda och har bevarade kulturlager i botten. Den ena ytan ligger längs den norra schaktväggen och den andra längs den södra. Dessa ytor överlagras av ett utfyllnadslager med tegel, bruk och grus. I lagret kom också en hel del toppsockerformar och sirapskrukor. Det börjar 0,46 m ner från marknivå och är 0,42-0,68 m tjockt. Under detta kommer ytterligare ett ca 0,14 m tjockt utfyllnadslager som innehåller stora mängder glas i koncentrationer (KL 103) (figur 7). Under detta, 0,88-1,06 m under marknivå, kommer odlingslagret KL 101 i norr, och 102 i söder (figur 8). Dessa utgör sannolikt samma lager vilket har grävts igenom vid anläggandet av AD 1031 och 1032. Det har en tjocklek av ca 0,28 m. Keramiken från lagren kan

Figur 7. Utfyllnadslager med stora mängder glas (KL 103).

dateras till 1600-1700-tal (fnr 101:165, 102:193). Den arkeobotaniska analysen visar att jorden gödslats med kreatursgödsel och möjligen har även latrin tillförts (bilaga 3). Under dessa lager kom KL 104 i norr och 105 i söder, med en tjocklek av ca 0,2 m. Även dessa utgör sannolikt delar av ett ursprungligen sammanhängande lager och utgjorde ett gödlat odlingslager med fynd av keramik från 1600-1700-tal (fnr 104:171, 105:194). De bevarade kulturlagren fortsätter utanför schaktets begränsningar i norr och i söder. I botten kom gammal sjöbotten med sandigt grus och under denna blålera.

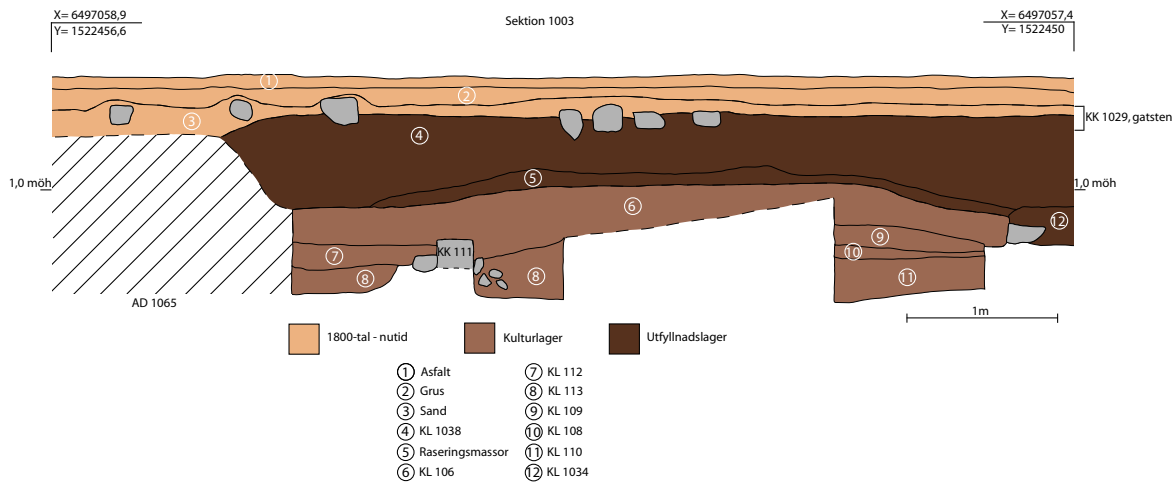
Figur 8. Bevarade kulturlager finns på ömse sidor om störningen i mitten i schakt 1002. Foto från V.

Schakt 1003

Storlek: 8,2 x 4,2 m, 1,52 m djupt.

Schaktet togs upp centralt på förundersökningsytan (figur 4 & 9). Ca 0,2 m under marknivå framkom en betongsula (KK 1028) i den nordvästra delen av schaktet och i anslutning till denna en gatstensbeläggning (KK 1029) i södra delen av schaktet. Gatstensbeläggningen består av 0,15 x 0,16 m stora huggna stenar och begränsas i norr av en rad med 0,35 x 0,35 m stora stenplattor. Gatstensbeläggningens nordöstra och sydvästra delar är upprivna. Betongsulan fortsätter utanför schaktet i väster och i norr, och gatstenen i öster och i söder. Gatstenen skärs av ett kabelschakt (AD 1034) som löper i nordsydlig riktning genom schaktet. Under gatsten och betong kommer ett utfyllnadslager (KL 1038) i hela schaktet vilket består av sand, grus, tegelkross mm, och under detta, i schaktets västra delar ett utfyllnadslager med i stort sett endast tegel. Centralt längs den norra schaktväggen framkom en stensyll, sannolikt från 1800-talet (KK 1066), vilken fortsätter norrut utanför schaktet. Denna har en möjlig

Figur 9. Sektion mot söder. Schakt 1003.

förlängning/rest på östra sidan av kabelschaktet, KK 1037. I schaktets västra del finns en stor urgrävd störning (AD 1065). Under utfyllnadsmassorna finns bevarade kulturlager (figur 10). På 0,72 m under marknivå kommer ett gödslat odlingslager (KL 106). Fynden indikerar att lagret bör dateras till andra halvan av 1700-talet (fnr 106:447, 106:507). Lagret klipps i öster av kabelschaktet 1034, och i väster av störningen 1065 men fortsätter utanför schaktet i söder. Centralt längs den södra schaktväggen påträffades vid rutgrävning en del av en förmodad stensyll i två skift (KK 111), 1,1 m under gatunivå (figur 11). Fynd av 1700-talskaraktär påträffades i anslutning till syllen som fortsätter söderut utanför schaktet. Öster om syllen påträffades ett grusigt sandlager vilket tolkades som ett möjligt golvlager (KL112). Detta var 0,16 m tjockt. Väster om syllen kom ett odlingslager/avfallslager (KL 113), vilket även fortsätter på östra sidan om syllen där det överlagras

Figur 11. Stensyllen KK 111 i schakt 1003. Foto från SV.

Figur 10. Schakt 1003 med bevarade kulturlager samt del av syll i den bortre rutan. Foto från V.

av KL 112. Lagret hade en tjocklek av 0,16-0,38 m. Keramiken i KL 113 dateras till 1600-1700-tal (fnr 113:526, 113:529). Ytterligare en ruta grävdes något längre västerut invid den södra schaktväggen. Under odlingslagret KL 106, kom här ett 0,08-0,12 m tjockt sandigt utfyllnadslager (KL 109). Lagret innehöll fynd från 1700-talet, bl.a. toppsockerformar (figur 12), sirapskrukor (figur 13), westerwaldkeramik och även del knappnålar (figur 14). Under detta kom ett 0,13 m tjockt avfallslager (KL 108), alt. sophög, med bl.a. keramik, fiskben, ostronskal och glas. Enligt den arkeobotaniska analysen bör lagret ha förslutits ganska omgående eftersom det inte har kontaminerats av t.ex. fröer (bilaga 3). Fynden i lagret dateras till 1600-1700-tal (fnr 108:453). I botten kom ett 0,25 m tjockt gödslat odlingslager (KL 110) med fynd från första halvan av 1700-talet (fnr 110:444, 110:445). Inga av lagren som framkom i de grävda rutorna är avgränsade.

Figur 12. Trasiga toppsockerformar minner om sockerbruket Planeten som låg inom kvarteret Spinnhuset.

Figur 13. Botten från en sirapskruka som användes vid sockerbruket Planeten vid framställningen av toppsocker. Sirapskrukan var ett uppsamlingskärl för den melass som separerades från sockret (fnr. 103.459.10).

Figur 14. Knappnålar ur KL 109 (fnr 109.457.6).

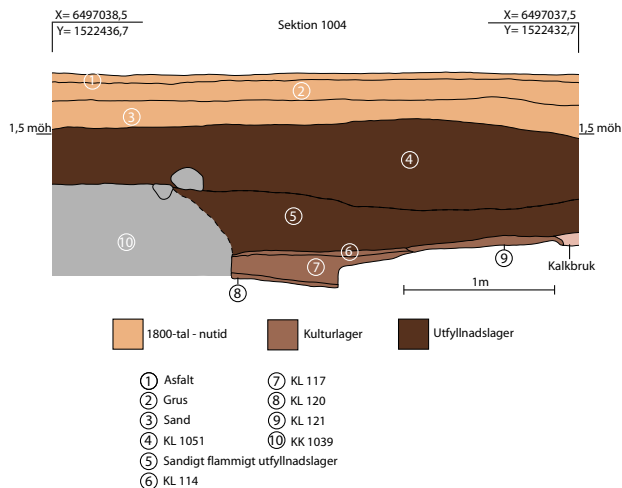
Schakt 1004

Storlek: 7 x 5,3 m, 1,44 m djupt

Schaktet togs upp i förundersökningsområdets sydvästra del (figur 4 & 15). Under asfalt och bärlager kom ett 0,4-0,6 m tjockt utfyllnadslager (KL 1051) med raseringsmassor bestående av timmer, bjälkar, tegel och grus mm. Schaktets nordvästra hörn var stört av en stor nedgrävning (AD 1040). En stensyll (KK 1039), sannolikt från 1800-talet, kom ca 0,66 m under marknivå. Den består av en dubbel syllrad som går i nordsydlig riktning längs schaktets östra långvägg. En enkel syllrad löper vinkelrätt mot den dubbla i schaktets södra del, och delar av bevarade syllar finns även i väst och i norr. Syllen är inte avgränsad åt söder. I det hörn som bildas av syllan i nordost så påträffades en träram (KK 115) vars östra delar delvis har klippts av syllan (figur 16). Träramen tolkades som någon form av odlingslåda och den arkeobotaniska analysen av fyllningen (KL 116) visar att det rör sig om näringsberikad odlingsjord som sannolikt gödslats med kompost, latrin och gödsel. Träramen undersöktes inte men de fynd som plockades i ytan indikerar en datering till andra halvan av 1700-talet. Träramen är nedgrävd i ursprunglig marknivå.

Längs den södra schaktväggen, söder om den enkla syllan, fanns bevarade kulturlager som undersöktes genom att en provruta grävdes. Två lager med kraftigt komprimerat, närmast gummiartat, trä (KL 114 och KL 120) separerades av ett leverbrunt lerlager med viss sandinblandning (KL 117). Lagren hade en sammanlagd tjocklek av 0,14 m. I lagret påträffades keramik från 1500-1700-tal. Trälagren tolkades som någon form av rustbädd eller grundförstärkning. Regnmängderna, tillsammans med uppträngande

Figur 15. Sektion mot söder. Schakt 1004.

Figur 16. Odlingslådan KK 115 i schakt 1004. Odlingslådans östra delar har förstörts i samband med byggnationen av syllan KK 1039. Foto från S.

vatten, omöjliggjorde dock att rutan kunde grävas i botten. Även norr om den enkla syllan i schaktets södra del framkom ett lager med komprimerat trä (KL 122), och därunder ett lager med raseringsmassor, med komprimerat trä i botten (KL 129). Sannolikt utgör det samma, eller en liknande konstruktion som på södra sidan om syllan. Den arkeobotaniska analysen visade dock att KL 122 nästan uteslutande bestod av träflis och tallbark och tolkningen är att lagret bör ha bildats i samband med barkning och andra träarbeten. Möjligen är det därför, istället för en rustbädd, lämningar efter träarbeten i samband med husbyggnationer eller liknande. Även det underliggande sandiga KL 130 innehåller stora mängder träflis, näver och tallbark. Lagret är 0,12-0,15 m tjockt och bör även det vara avsatt i samband med träarbeten. Under detta kom ett 0,03 m tjockt lager

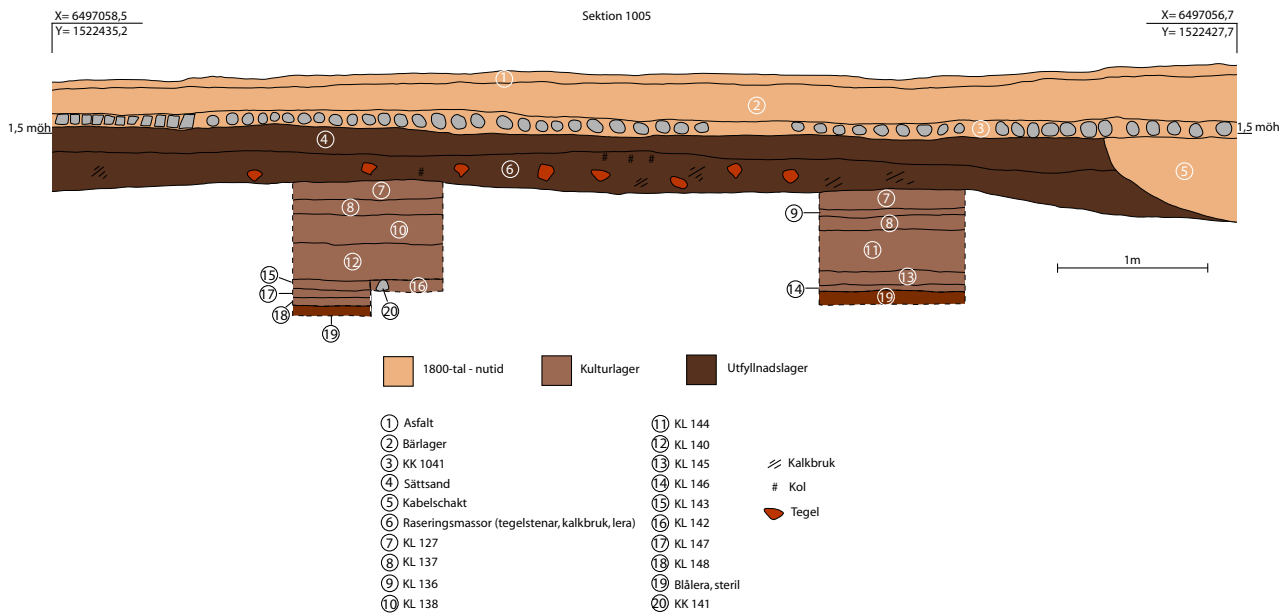
Figur 17. Latringrop (KN 124) i schakt 1004. Det lager med komprimerat trä (KK 131) som täckte gropen utgjorde sannolikt en trälock. Foto från SO.

med kraftigt komprimerat trä (KL 131) som täckte en underliggande nedgrävning (KN 124). Detta kan möjligen utgöra någon form av lock över den underliggande gropen, som tolkades som en möjlig latrin (figur 17). Tolkningen får stöd genom den arkeobotaniska analysen som kunde visa att provet bl.a. innehöll en hel del flugpappor. Gropen var 0,32 m djup. Endast de delar som låg inom rutan undersöktes och nedgrävningen är inte avgränsad. Under gropen framkom ett vertikalt 0,34 m i diameter och 0,5 m djupt stolphål som var nedgrävt genom latringropen och ner i sterilen vilken här utgjordes av ljus sandig silt.

Schakt 1005

Storlek: 10,3 x 4,6 m, 1,54 m djupt.

Schaktet togs upp i förundersökningsytans nordvästra hörn (figur 4 & 18). Under asfalt och bärlager påträffades i schaktets södra del en kullerstensbeläggning (KK 1041), ca 0,3 m under marknivå. Denna utgör sannolikt en stenlagd gårdyta tillhörande 1800-talsbebyggelsen. Kullerstensbeläggningen fortsätter utanför schaktet åt söder, väster och öster. Ett kopparmynt, en skilling från Carl XIV:s regeringstid (1818-1844), påträffades i kullerstenen men inget årtal kan längre skönjas på myntet. I norra delen av schaktet framkom en stensyll (KK 1042) ca 0,48 m under marknivå, i 2-3 skift, med en bevarad höjd av 0,67 m, som löpte i östvästlig riktning med två utlöpare norrut. Till syllan hör också ett betonggolvet (KK1043, 1044). Syllan fortsätter utanför schaktet i väst, öst och norr.

Figur 18. Sektion mot S. Schakt 1005.

Under sättsanden till kullerstensbeläggningen kom en tunn brandlagerrest (KL 123) i delar av den södra halvan av schaktet och under detta ett 0,3 m tjockt utfyllnadslager med tegel, bruk och lera (figur 19). Under detta kom ett 0,16 m tjockt påfört gruslager (KL 127) uppblandat med kulturpåverkat material vilket möjligen kan utgöra en gammal gårdsyta. Fynden pekar mot en datering till 1700-tal. Lagret klipps i mitten av det rörschakt (AD 1052) som går i öst-västlig riktning genom hela schaktet och lagret fortsätter söderut utanför schaktet. Två rutor grävdes ner genom lagret. Under detta, 0,7 m under marknivå, kom ett 0,04 m tjockt lager som i princip endast innehöll träflis och tallbark (KL 136), vilket bör ha sitt ursprung i träbearbetning på platsen.

Under detta kom ytterligare ett påfört gruslager (KL 137), 0,1 m tjockt. Det innehöll inga fynd men den arkeobotaniska analysen visar att det sannolikt utgör ett golv eftersom ingen inblandning av växtmaterial från närmiljön har ägt rum. I den västra rutan kom under gruslagret ett 0,3 m tjockt siltigt lager med linser av kulturpåverkat material (KL 144). Fynden i lagret pekar på en datering till andra halvan av 1600-talet och sannolikt rör det sig om en gårdsyta. Under detta kommer ett 0,14 m tjockt utfyllnadslager bestående av ljus lera som inte var fyndförande. Under det kom ytterligare ett lager utan fynd, som sannolikt utgör en äldre växthorison. Lagret var 0,06 m tjockt och vilar på sterilen som utgjordes av blålera.

Figur 19. Bevarade kulturlager i schakt 1005. Foto från O.

I den östra rutan som kom under KL 137 ett 0,03 m tjockt gummiartat lager med kompakterad träflis och viss sandinblandning (KL 139). Under detta kom ett 0,2 m tjockt utfyllnadslager med grus och småsten med avsatta linser av kulturpåverkat material (KL 138). Det kan möjligen utgöra samma lager som KL 144 i den västra rutan. Sannolikt rör det sig om en gårdsyta eller liknande, där material har avsatts i perioder för att sedan täckas med grus i olika omgångar. Under detta kom ytterligare ett grusigt sandlager med kulturpåverkade linser (KL 140). Detta var 0,21 m tjockt och kan enligt den arkeobotaniska analysen ha utgjort ett golvlager eftersom det legat skyddat från kontaminering från frön och växtrester utifrån. Keramiken i lagret dateras till 1600-tal. Under detta kom en 0,06 m bred träplanka (KK 141) som löpte i nordsydlig riktning (figur 20). Denna har lagts på KL 143, ett påfört fyndlöst och 0,18 m tjockt utjämningslager med grus, sand och småsten. Därefter har ett sandigt orangebrunt 0,08 m tjockt sandlager (KL 142) påförts väster om plankan. Möjligen kan det röra sig om delar av en träsyll. De västra delarna av rutan undersöktes inte ytterligare men i den östra delen framkom under KL 143 ett svart grusigt lager med kol, glödska, slagg och röd korrosion (KL 147). Detta var 0,07 m tjockt och påvisar att smide förekommit på platsen. Under detta kom ett 0,05 m tjockt, kompakt lager (KL 148) med en bränd yta bestående av lera och under detta ett mycket hårt packat jordlager (figur 20). Sannolikt rör det sig om ett trampat golv. Överraskande visade sig det jordprov som togs ur lagret innehålla hundratusentals ekorrhår från vinterpäls

Figur 20. Det rödbrända golvlaget KL 148 i schakt 1005. Väster om detta ligger träplankan KK 141 i anslutning till gruslagret KL 142. Foto från N.

(figur 21). Golvlaget vilar på sterilen som här består av ljus silt. Lagren och konstruktionerna i rutorna är inte avgränsade.

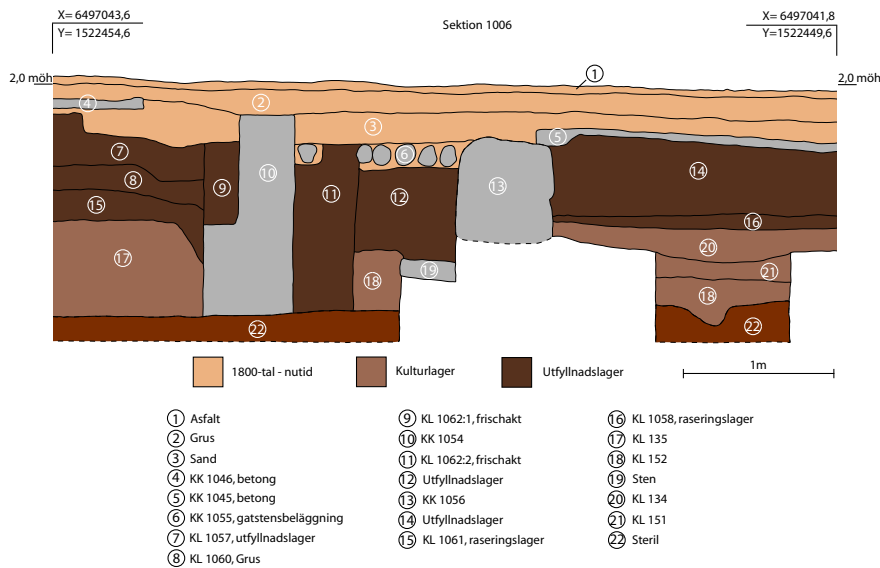

Figur 21. Vinterpäls från ekorre ur KL 148.

Schakt 1006

Storlek: 9,5 x 4,3 m, 1,52 m djupt.

Schaktet togs upp centralt i den södra delen av förundersökningsområdet (figur 4 & 22). 0,14 m under marknivå framkom en betongsula i schaktets östra del (KK 1046). Under denna kom en kullerstensbeläggning (KK 1059). Betongplattan och kullerstensbeläggningen fortsätter utanför schaktet åt norr, öster och söder. Även schaktets västra halva täcktes av en betongplatta (KK 1045) vilken kom 0,32 m under marknivå och fortsätter utanför schaktet åt väst, norr och söder. En grundmur i gjuten betong (KK 1054) framkom 0,22 m under marknivå. Muren var 0,4-0,6 m bred och löpte i nordsydlig riktning genom schaktet. På ömse sidor av denna fanns frischakt (AD 1062). Grundmuren samt frischakten gick ända ner i sterilen på 1,54 m djup. Rester av kullerstensbeläggningen (KK 1055) framkom även väster om frischaktet på 0,4 m djup och omedelbart väster om denna framkom, på samma djup, en stensyll (KK 1056). Denna var uppbyggd av 0,4-0,6 m stora skarpkantade stenar och var orienterad i nord-sydlig riktning. Den sträcker sig ca 3,3 m norrut i schaktet, och fortsätter i söder utanför schaktets begränsning. Diverse utfyllnadslager bestående av framför allt raseringsmassor kommer under kullerstenen och betongplattorna och bevarade kulturlager kommer på 0,92 m djup. Öster om den gjutna betongväggen fanns ett odlingslager,

Figur 22. Sektion mot S. Schakt 1006.

KL 135, vilket fortsätter utanför schaktet i norr och söder. Lagret är 0,64 m tjockt. Väster om stensyllen kom ett brungrått grusigt lager, 0,05-0,08 m tjockt med fynd av 1700-talskaraktär (KL 134). Lagret täcker stora delar av den östra delen av schaktet och fortsätter i söder, norr och väster utanför schaktet. En ruta grävdes ner genom lagret och under detta kom i rutans södra delar ett 0,1-0,2 m tjockt utfyllnads- eller utjämningslager (KL 151) med raseringsmassor och 1600-1700-talskeramik. Under detta kom odlingslagret KL 152 vilket var 0,17-0,45 m tjockt. Keramiken i lagret daterar sig till 1600- och 1700-talen. Sannolikt är lagret detsamma som KL 134 i östra delen av schaktet och en lagerrest finns också bevarad emellan betongväggen och stensyllen. Inga av dessa lager är avgränsade.

I den nordöstra delen av schaktet fanns en stor nedgrävning KN 153 vilken möjligen kan utgöra en större avfallsgrop som fyllts med raseringsmaterial och avfall, varvat med lera och kalkbruk (KL 150, 154) (figur 23). Nedgrävningen är 0,6 m djup och går ner i sterilen. Den är inte avgränsad åt väster eller norr.

Figur 23. Ruta grävd genom KN 153, tolkad som avfallsgrop. Schakt 1006. Foto från SSO.

FYND

Keramik

AV MIKAEL JOHANSSON

Keramiken från kv Spinnhuset utgörs av 555 keramikskärvor, 11 ugnskakelfragment och ett fragment av ett holländskt väggekakel. Förutom en stengodsskärva (fnr 106:447:1) från ett krus tillverkat i Siegburg någon gång mellan ca 1350-1450 är keramiken eftermedeltida. Dateringen av den ligger i huvudsak från sent 1600-tal fram in i 1800-tal.

I keramikmaterialet finns delar av toppsockerformar och s.k. sirapskrukor vilka använts vid sockerframställning. Hushållskeramik förekommer också bland fynden, såväl av inhemsk produktion som importerad. Där finns exempelvis kinesiskt porslin, engelskt stengods från Staffordshire (fnr 123:1112:1), tyskt stengods från Westerwald och holländskt blyglaserat röd- och vitgods. Bland den inhemska keramiken finns bl.a. delar av ett Rörstrandsfat med dekor i form av Rehnska mönstret och bianco-sopra-bianco (fnr 116:799:2).

Kritpipor

Sammanlagt tillvaratogs 67 kritpipsfragment. Av dessa hade 12 dekor. Kritpipsmaterialet har analyserats av Arne Åkerhagen (bilaga 5). Bland kritpiporna återfinns både holländsktillverkade och inhemskt producerade pipor. En svensk pipa med stämpeln "3 Kronor och FR" kan dateras exakt till 1751 (fnr 127:1106:1), medan de holländska ligger tidigare och kan föras till olika delar av 1600-talet (t.ex fnr 102:191:4, 144:1081:1).

Kärl från sockerproduktion

I schakt 1002, 1002 och 1006 så påträffades en hel del trasiga toppsockerformar (figur 12) och avrinningskärl, som använts vid framställningen av toppsocker vid det sockerbruk som legat på platsen. Dessa kärl användes vid sockrets kristallisation och rening från melass. Formen, med spetsen vänd nedåt och ställd i ett uppsamlingskärl, fylldes med den trögflytande sirap som framställdes av råsocker, varvid

melassen rann ut genom det hål som fanns i spetsen ner i kärlet under, kallat sirapskruka (figur 13). Det tog 2-3 veckor för melassen att rinna ut helt och efter detta togs sockret ur sin form och ställdes att torka (Wikström 1841) (figur 24). Den karakteristiska sockertoppsformen kom sig således av reningsprocessen (figur 25).

Figur 24. Avbildning av en interiör från ett sockerraffinaderi samtida med Planeten, där man kan se toppsockerformar och sirapskrukor. Ur Diderots Encyclopédie, 1762. Källa: www.slaveryimages.com.

Figur 25. Toppsockerform stående i en sirapskruka samt en sockertopp, d.v.s. den färdiga produkten. Källa: <http://www.liverpoolmuseums.org.uk/ism/slavery/archaeology/caribbean/plantations/caribbean34.aspx>

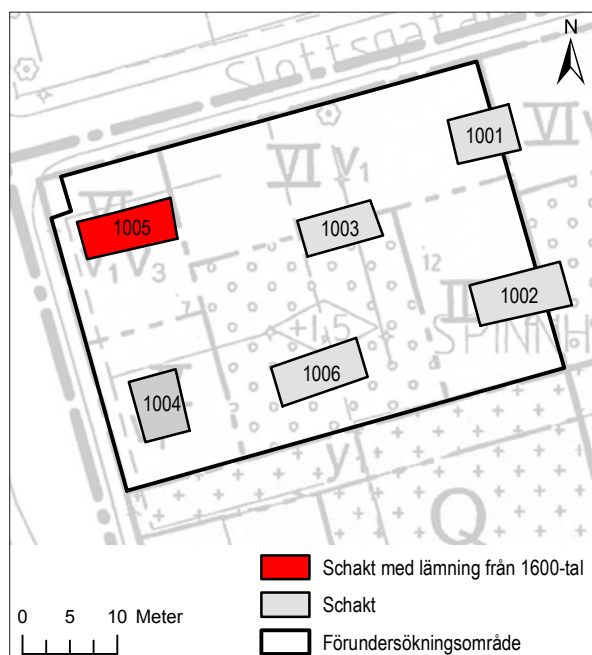
DISKUSSION OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING

Förundersökningen har visat att det finns arkeologiska lämningar i form av konstruktioner, anläggningar och kulturlager från 1600-talet fram till modern tid inom den undersökta delen av kvarteret Spinnhuset. Undantaget är schakt 1001, i den nordöstra delen av ytan, där inga äldre kulturlager fanns bevarade.

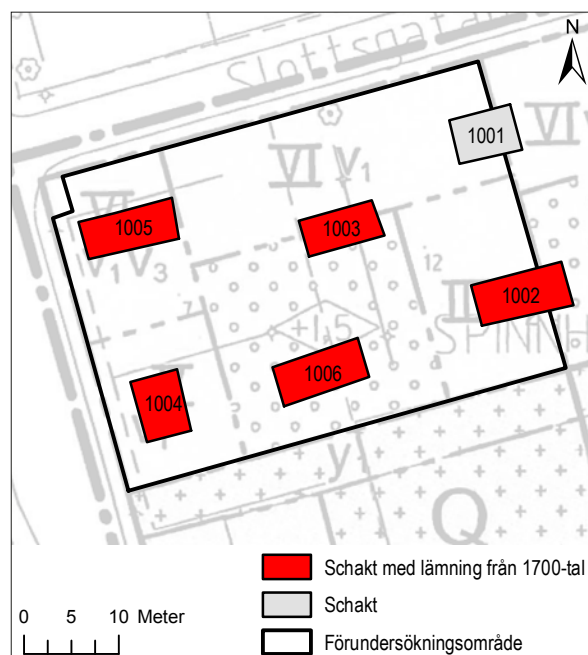
De arkeologiska lämningar som kunde knytas till 1600-talet framkom i förundersökningsytans nordvästra delar (figur 26). Det rör sig om bebyggelse-rester i form av gårdsytor, golvlager och hantverks-rester. Golvlagren påträffades i den sydöstra delen av schakt 1005. I ett hårt packat golvlager från den äldsta fasen påträffades stora mängder ekorrhår från vinterpäls vilka påvisar att man hanterat ekorrhår på platsen. Håren har sannolikt trampats ner i golvlagret. I nästa skede har samma golv utnyttjats för järnsmide vilket påvisas av den stora mängden slagg och glödska. Ytan har sedan täckts med ett grus- och sandlager. En plankor placerad ovanpå detta kan möjligen vara del av en träsyll, eller någon annan typ av träkonstruktion. Detta täcks av ytterligare en golv-yta där sand och grus med jämna mellanrum har påförts. Detta överlagras av en grusad gårdsyta. I schaktets västra del består de lägst liggande delarna av en växthorisont, en ursprunglig marknivå snarare

än bearbetad odlingsjord. Ovanpå detta har ett lerlager påförts, sannolikt i utjämnande syfte. I nästa skede täcks ytan med grus i omgångar och platsen utgör då sannolikt en gårdsplan vilken sannolikt är samma gårdsplan som framkom i schaktets sydöstra del.

Arkeologiska lämningar som kunde hänföras till 1700-talet påträffades i alla schakt utom 1001 (figur 27). Under 1700-talet har delar av den förundersökta ytan utnyttjats för odling, och odlingslager påträffades i områdets centrala och sydöstra delar (schakt 1002, 1003, 1006). I schakt 1003 överlagrade odlingslagret en stensyll (figur 11), vilken visar att det fanns en äldre bebyggelse på platsen före odlingen, vilket överensstämmer med resultaten från förundersökningen av den nordöstra delen av kvarteret Spinnhuset (Carlsson 2012). Den träram med näringsberikad odlingsjord (figur 16) som påträffades i förundersökningsytans sydvästra hörn påvisar möjligen att man även utnyttjat odlingslådor. Odlingsgropar framkom även vid undersökningarna av Stenhuset, omedelbart väster om kvarteret Spinnhuset. Dessa hade ingen träram som den nu påträffade odlingslådan, men bevarandeförhållandena för trä var generellt dåliga (Dardel 2011). Odlingen

Figur 26. Plan utvisande läget för schakt med lämningar från 1600-talet. Skala: 800.

Figur 27. Plan utvisande läget för schakt med lämningar från 1700-talet. Skala: 800.

inom kvarteret Spinnhuset förefaller ha pågått även efter det att sockerbruket har etablerats i kvarterets sydvästra del.

De vanliga köttdjuren- nöt, svin och får- dominerar i det osteologiska materialet och av dessa är nöt vanligast förekommande. Vilt förekommer sparsamt och är endast representerat av två harar och ett rådjur. Rådjur har tidigare endast påträffats i högre ståndsmiljöer i Norrköping. Fyndet, påträffat i ett golvlager från 1600-talet, kan möjligen förklaras av närheten till Stenhuset. De arter av fisk som förekommer är långa, strömming, karpfisk, abborre, torsk och gädda. Alla bör ha sitt ursprung i Östersjön, undantaget långan som sannolikt har tagits in torkad eller saltad från Skagerak eller Nordsjön. Från Nordsjön kommer även den mindre sandmussla som påträffades i ett utfyllnadslager från 1700-talet. Även ostronen är importerade och kommer från Västerhavet eller Nordsjön. Identifierade fågelarter är höns och gås. Även enstaka ben från häst och katt förekommer.

Bevaringsförhållandena för organiskt material som ben, trä och textil är bra medan metallerna generellt är i sämre skick.

Sammanfattningsvis så har förundersökningen kunnat visa att det inom den nordvästra delen av kvarteret Spinnhuset finns arkeologiska lämningar från 1600-tal och framåt. Det finns bebyggelseämningar samt spår efter olika typer av verksamheter som järnsmide, pälshantering, odling, sömnad, träarbete och inte minst toppsockerframställning, inom en begränsad yta vilket gör platsen arkeologiskt intressant. Även om vissa områden är störda av senare bebyggelse så visar den aktuella förundersökningen att lämningar från 1600- och 1700-tal kan förväntas inom hela den förundersökta ytan, undantaget schakt 1001 i det nordöstra hörnet. Kulturlagertjockleken i de förundersökta delarna var ca 0,65-0,85 m.

Länsstyrelsen i Östergötlands län fattar beslut om eventuella antikvariska åtgärder.

REFERENSER

CARLSSON, R. 2012. *Kvarteret Spinnhuset. Arkeologisk förundersökning. Fornlämning Sankt Johannes 96:1, Kvarteret Spinnhuset 5, 8, 9 och 14, Norrköpings socken, Norrköpings kommun, Östergötland*. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2012:4.

DARDEL, E. 2011. *På jakt efter Louis de Geers trädgård. Särskild arkeologisk undersökning. Kv. Stenhuset 7, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län*. RAÄ St. Johannes 96. Rapporter från Arkeologikon-sult 2011:2254.

GEJVALL-SEGER, B. 1976. *Industribebyggelsen i Norrköping 1719-1970*. I: Helmfrid, B & Kraft, S (red.). *Norrköpings historia*, del VI: Tiden 1914-1970. Stockholm.

Glimtar ur sockrets historia. 1970. Sockerbolaget. Informationsavdelningen. Malmö.

SÖDERBERG, T. 1968. *Norrköpings ekonomiska och sociala historia 1719-1870*. I. I: Helmfrid, B & Kraft, S. *Norrköpings historia*, del IV: Tiden 1719-1870. Stockholm.

NORDSTRÖM, A. 2009. *Saltängen i Norrköping-en kulturhistorisk utredning*. Norrköpings kommun och stad, Östergötlands län. RAÄ UV Öst. PM.

WIKSTRÖM, J. E. 1841. *Årsberättelse om botaniska arbeten och upptäckter*. Kungliga Vetenskapsakademien. Stockholm.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr	2613
Länsstyrelsens diarienummer	431-3021-12
Beställare	Bronsfastigheter AB
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Utförandetid fältarbete	8-19 oktober 2012
Fastighet	Spinnhuset 7 och 12
Socken	S:t Johannes
Kommun	Norrköping
Län	Östergötland
Projektledare	Marta Lindeberg
Fältpersonal	Marta Lindeberg, Mikael Bertheau
Grävmaskinist	Robert Nilsson, Nilssons Grävservice
Keramisk analys	Mikael Johansson, Stockholms stadsmuseum
Osteologisk analys	Leif Jonsson, Arkeologikonsult
Makrofossilanalys	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Kritpipsbestämningar	Arne Åkerhagen, Tobaks & Tändsticksmuseum
Rapportansvarig	Marta Lindeberg
Fyndfotografering	Johan Klange, Kenneth Svensson
Planer	Medea Nyström Huuva
Renritning av sektioner	Maria Irving
Kvalitetssäkring	Michel Carlsson
Layout	Medea Nyström Huuva

Fynd:

BILAGA 1. KONTEXTTABELL

Kontextnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
101	1002	5,7 x 1,5	0,26	Kulturlager	Mörkbrun sandig silt uppblandad med tegelkross och småsten. Fynd av keramik, enstaka djurben, glasbuteljer, vitglacerat kakel och krittipskåft. Sannolikt samma som KL 102.	Odlingslager	1700-1800-tal
102	1002	102:1: 1,95 x 1,4 102:2: 4,25 x 1,4	0,28	Kulturlager	Mörkbrun sandig lite fet silt med tegelkross. Fynd av keramik, järn, krittipsfragment, glas, ben och ballastflinta. Sannolikt samma lager som KL 101.	Odlingslager	1700-1800-tal
103	1002	103:1: 6,12 x 1,4 103:2: 5,7 x 1,4	0,14	Kulturlager	Utfyllnadslager med stora mängder glas, enstaka keramikbitar och en spik.	Utfyllnadslager	1700-tidigt 1800-tal
104	1002	1 x 1	0,2	Kulturlager	Mörkt brungrått skiktat sandigt siltlager som utgör boten på KL 101. Fynd av vitglacerat kakel, obrända djurben, krittipskåft med dekor, glas och keramik. Sannolikt samma som KL 105.	Odlingslager	1700-tal-tidigt 1800-tal
105	1002	1 x 1	0,22	Kulturlager	Ljusbrunt sandigt lager uppblandat med raseringsmaterial (tegel, bruk) och kluttar med lera. Fynd av keramik, glas, obrända ben. En sten med flat översida framkom i rutan (0,67 x 0,35 x 0,27 m). Sannolikt samma som KL 104.	Odlingslager med inslag av raseringsmaterial	1700-tal
106	1003	4,6 x 2,62	0,17-0,2	Kulturlager	Mörkbrunt lite fett lager med obrända ben, rödgods, krittipsfragment, järn, glas och slagg.	Odlingslager	1700-tal-tidigt 1800-tal
107	1003	1 x 0,4-0,8	0,03	Kulturlager	Ljusgrått påfört lerlager som framkom i ruta.		
108	1003	1 x 1 m	0,13	Kulturlager	Sandigt lager med krossade takpannor, tegel (rött + gult), obrända djurben, fiskben, keramik (bl.a. westenwald), glas, knappnål, pärla, ostronskal, krittipsfragment och en glassmälta.	Avfallslager	1700-tal
109	1003	1 x 1 m	0,08-0,12	Kulturlager	Ljusbrunt sandigt lager med stora mängder takpannor och tegel (rött och gult)samt obrända djurben, glas med dekor, krittipsfragment, knappnålar, kakel, fiskben, ostronskal, järn och slagg	Utfyllnadslager	1700-tal
110	1003	2,8 x 1,8	0,25	Kulturlager	Ljusbrunt sandigt lager med fynd av järn, krittipsfragment, obrända ben, slagg, keramik (bl.a. westenwald, fajans), bal-lastflinta och glas.	Odlingslager	1700-tal
111	1003	1 x 0,6-0,88	0,42	Stensyll	Stensyll i två skift som bestod av 0,2-0,3 m stora rundade stenar. Två skift med murade tegelstenar var lagda på sylens S del. Fynd av 1700-talskaraktär i anslutning till sylen bl.a. yngre rödgods, fajans, krittipskåft.	Del av husgrund med möjligt spistfundament	1700-tal
112	1003	1 x 0,4 m	0,08	Kulturlager	Ljusgrått gruslager med inslag av sand	Möjligt golvlager	
113	1003	113:1: 0,86 x 0,36-0,49 113:2: 1 x 0,44-0,61	0,43	Kulturlager	Brunt siltlager med fynd av ben, järn, keramik och krittipsfragment med dekor	Odlingslager/äldre markhorisont/avfalls-lager i anslutning till byggnad KK 111	1700-tal

BILAGA 1. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontextnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
114	1004	0,9 x 0,65	0,02-0,05	Kulturlager	Svart lager bestående av komprimerat trä. Bör hänga samman med KL 120 vilket även det består av komprimerat trä. Ligger under och i anslutning till grundmurarna till syllen 1048.	Del av rustbädd? Spår efter träbearbetning?	
115	1004	1,2 x 0,85		Träram	Ram av lagda plankor som ligger i ganska exakt orienterad mot N-S och Ö-V. Nedgrävd i ursprunglig marknivå. Ej undersökt.	Odlingslåda	Sent 1700-tal
116	1004	1 x 0,6-0,8		Kulturlager	Fyllning i KK 115. Mellanbrun fet fyllning med trärester och enstaka stenar. Fynd av ben, keramik och glas plockades i ytan.	Odlingsjord	Sent 1700-tal
117	1004	3,65 x 1,1	0,12-0,2	Kulturlager	Leverbrunt lertigt leger med viss inblandning av träflis, sand, bruk och enstaka föremål av 1700-talskaraktär (kritpipsskaft, järn, ben, slagg och keramik). Framkom emellan trälagren 114 och 120.	Del av rustbädd el grundförstärkning?	1600-1700-tal
118	1004	2,8 x 1,6	0,05	Kulturlager			
119	1004	0,9 x 0,65	0,03	Kulturlager	Gråbrunt sandlager med lerblandning. Inga fynd förutom ett obränt ben.	Påfört utjämningsslager	
120	1004	1 x 1	0,02-0,04	Kulturlager	Leverbrunt lager med kraftigt komprimerat trä, i det närmaste gummiartat. Bör höra samman med 114 och 117.	Del av rustbädd? Spår efter träbearbetning?	
121	1004	1 x 1	0,05-0,08	Kulturlager	Mellanbrunt sandlager med inblandning av kulturpåverkat material med fynd av keramik, kritpipsskaft, ben, glas och järn.		1700-tal
122	1004	1 x 1	0,01	Kulturlager	Sandigt lager med stora mängder förmultnade trärester. På ett par ställen kunde man ana att träet låg i olika riktningar med ett tunt lager sand emellan. Sannolik samma typ av konstruktion som i södra delen av schaktet (114, 117 och 120) men betydligt sämre bevarat.	Del av rustbädd? Spår efter träbearbetning?	1700-tal
123	1005	123:1: 6,3 x 0,5-1,35m 123:2: 4,35 x 0,35-0,85 123:3: 4,75 x 0,35		Kulturlager	Brandlagerrest uppblandat med raseringsmaterial i form av tegel och bruk under kullerstensbeläggning. Kritpipfragment med dekor (andra halvan 1600-talet-början 1700-tal)	Brandlagerrest	1700-tal
124	1004	0,65 x 0,47 (ej avgränsad)	0,32	Nedgrävning	Nedgrävning med jämnt lutande sidor och plan botten med flammig och skiktad fyllning och fynd av keramik, slagg, kritpipsskaft och glas. Endast de delar som låg inom rutan har undersökts. KK 131 utgör möjligen ett lock till gropen. Skär sannolikt stolphålet 125.	Latringrop	1700-tal
125	1004	0,34	0,5	Nedgrävning	Stolphål för vertikalt stående stolpe, med vertikala sidor, skarp bottenkant och plan botten med sandig gråbrun fyllning med fynd av keramik, slagg, ben, järn och en del av en golvsplatta i sten. Skärs troligen av KN 124 men det var svårt att avgöra pga att gropens fyllning i botten inte skilde sig nämnvärt från stolphålets fyllning.	Stolphål	1700-tal

BILAGA 1. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontextnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
126	utgå						
127	1005	127:1: 8,9 x 0,8-1,1 127:2: 5 x 0,8 127:3: 1,95 x 0,5	0,1-0,16	Kulturlager	Gråbrunt påfört grus- och sandlager med kulturpåverkade linser med fynd av järn, glas, keramik, porslin, ben, ostronskal samt kritafragment, varav ett med dekor (datering 1751).	Gårdsyta?	1700-tal
128	1005	1,75 x 0,3		Konstruktion	Träplanka		
129	1004	1 x 1	0,08-0,15	Kulturlager	Utfyllnadslager med raseringsmaterial med bränt trä i boten. Fynd av ben, keramik, glas och ballastfinta. Hör sannolikt samman med KL 122 och bör utgöra samma konstruktion som är synlig i södra rutan (114, 117 och 120), fyllningen mellan trälagren skiljer sig dock.	Del av rusbädd? Spår efter träbearbetning?	1700-tal
130	1004	1 x 1 m	0,12-0,15	Kulturlager	Gråbrunt lerigt lager med inslag av sand och stora mängder trärester. Träet ligger inte i någon ordning och är kraftigt fragmenterat. Träflis? Tjockare där det täcker trälocket KK 131.	Spår efter träarbete.	1700-tal
131	1004	0,85 x 0,42	0,03	Konstruktion	Träkonstruktion med kraftigt komprimerat trä vilken täcker KN 124.	Latrinlock?	1700-tal
132	1004	2,15 x 1,85	0,05	Kulturlager	Svart grusigt lager med kol som påträffades i den sektion som bildades när störningen AD 1040 schaktades bort. Fynd av brända ben. Påträffades inte i den ruta som grävdes centralt i schakt 1004 och sträcker sig således inte så långt söderut. Ej undersökt.		
133	1006	3,52 x 0,5-1,58	0,12	Kulturlager	Mörkbrunt lager med fynd av ben, kritafragment och keramik.	Avfallslager?	1700-tal
134	1006	3,7 x 1,75-3,65	0,05-0,08	Kulturlager	Brungrått grusigt kulturpåverkat påfört lager med fynd av järn, kritafragment, ben och keramik	Utjämningslager? Gårdsyta?	1700-1800-tal
135	1006	3,75 x 0,95	0,64	Kulturlager	Brunt homogent lager. Ej undersökt.	Odlingslager	
136	1005	1 x 1	0,04	Kulturlager	Mellanbrunt träflislager.	Spår efter träarbete	1700-tal?
137	1005	1 x m	0,1	Kulturlager	Ljusgrått påfört grusigt sandlager	Golvlager	
138	1005	1 x 1 m	0,2 m	Kulturlager	Gråbrunt gruslager med småsten med avsatta linser. Fynd av tyg högt upp i lagret och en kopparkedja i botten.	Gårdsyta	1600-1700-tal
139	1005	1 x 1 m	0,01-0,03	Kulturlager	Lager med träflis och någon inblandning av sand. Kompakterat och gummiartat.	Spår efter träarbete?	
140	1005	1 x 1 m	0,21	Kulturlager	Gulbeige grus- och sandlager med avsatta linser med kulturpåverkat material med enstaka fynd av järn, keramik (bl.a. 1 bit westernwald).	Golvlager	1600-tal?
141	1005	0,65 x 0,06		Konstruktion	Grov träplanka som löper i N-S-lig riktning genom den ö rutan i schakt 1005. Har placerats ovanpå KL 143 som fortsätter åt Ö och sedan har sanden KL 142 fyllts på.	Del av träsylv?	

BILAGA 1. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontextnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
142	1005	0,77 x 0,25	0,08	Kulturlager	Sandigt orangebrunt lager som har fyllt på efter det att plan-kan KK 141 har lagts på plats. Ej undersökt.		
143	1005	0,76 x 0,54	0,18	Kulturlager	Påfört utjämningslager med grus, sand och småsten. Inga fynd.		
144	1005	1 x 1	0,3	Kulturlager	Mörkt gråbrunt skiktat lager med sandlinser varvat med kultupåverkat material. Fynd av keramik, glas och krittips huvuden (datering 1 st 1625-30, 3 st 1630-1640)	Gårdsyta	1600-1700-tal
145	1005	1 x 1	0,14	Kulturlager	Ljusbeige påfört lerlager.	Ujämningslager?	
146	1005	1 x 1	0,06	Organiskt lager	Organiskt lager utan fynd ovanpå sterilen.	Ursprunglig marknivå/ äldre växthorisont	
147	1005	0,75 x 0,4	0,07	Kulturlager	Svart grusigt lager med kol, glödstal och röd järnkorrosion. Fynd av 1/2 slagg och en spik.	Rester efter järnsmide	
148	1005	0,75 x 0,5	0,05	Kulturlager	Kraftigt kompakterat lager med rödbränd lera överst, och under detta hårt packad, trampad jord. Stora mängder ekorrhår från vinterpäls i de övre delarna. Ligger direkt på sterilen som består av grå silt.	Golv	
149	Utgård						
150	1006		0,15	Kulturlager	Kalkbrukslager med fynd av ostronskal		
151	1006	1 x 0,17-0,49	0,15	Kulturlager	Påförda raseringsmassor med till vissa delar bränt material. Tegelkross, bruk och enstaka stenar med fynd av järn, ben, krittipsfragment och keramik.	Utfyllnadslager	1700-1800-tal
152	1006	1 x 1	0,17-0,45	Kulturlager	Brunt homogent lite fett lager med enstaka fynd av järn, delar av krittopor, ben och keramik. Tjockare i N delen av rutan och tunnare under raseringslagret (KL 151) i S delen av rutan.	Odlingslager	1700-tal?
153	1006	3,55 x 0,77-1,84	0,6	Neogrävning	Påträffades i ruta och utgör sannolikt del av större avfallsgrup. Fyllt med raserings- och avfallsmaterial varvat med lera och kalkbruk.	Avfallsgrup	1700-tal?
154	1006	1 x 1 (ej avgränsat)	0,38	Kulturlager	Nedre fyllningen i KN 153.	Fyllning i avfallsgrup	1700-tal?
1010	1001	2,66-3,86 x 2,52	0,86 m	Källare	Källargrund för trapphus som utgjordes av 0,25 m tjocka gjutna betongväggar. Forsätter norrut utanför schaktets begränsning.		Slutet 1800-tal eller början 1900-tal
1011	1001	6,73 x 4,92	0,12-0,35	Golv	Gjutet betonggolv som i alla väderstreck fortsätter utanför schaktets begränsningar.		Slutet 1800-tal eller början 1900-tal
1012	1001	6,73 x 4,92	0,9-0,96	Utfyllnadslager	Utfyllnadslager med raseringsmaterial från det hus som stått på platsen. Sten, tegel, bruk element och bjälklager.		1900-tal
1013	1001	1,44-2,86 x 0,25-1,04	0,06	Konstruktion	Rustbädd/grundförstärkning till 1011 med 5 lagda grova plank i öst-västlig riktning.		Slutet 1800-tal eller början 1900-tal

BILAGA 1. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontextnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
1014	1001	0,42 x 0,12	0,03	Konstruktion	Planka placerad vid den Ö delen av 1013 som sitter mot kanten av det gjutna betonggolvet.		Slutet 1800-tal eller början 1900-tal-
1015	1001	1,44-2,86 x 0,25-1,04	0,06	Sättsandslager/ ujämningslager	Sättsandslager av grov sand under rustbädden 1013. Vilar på steril blålera.		
1016	1001	2,56 x 1,05	0,05	Ujänningslager	Ujänningslager med sand på steril blålera.		
1017	1002	4,4 x 1,6	0,12	Konstruktion	Gatstensbeläggning		
1018	1002	3,3-4,7 x 3,8	0,15	Konstruktion	Betonggol		
1019	1002	1 x 0,4	0,1	Konstruktion	Sten/ trappsten?		
1020	1002	5 x 0,48, 2,2 x 0,48, 3 x 0,48	1,2	Konstruktion	Grundmurar källare		
1021	1002	4,65 x 1,35-1,85	0,1	Konstruktion	Betonggol källare		
1022	1002	5,2 x 2,3	1,2	Lager	Utfyllnadslager i källare KK 1020		
1023	1002	1,5 x 0,5	1	Nedgrävning	Rörgrav		
1024	1002	1,45 x 0,6	1	Nedgrävning	Rörgrav		
1025	1002	2,25 x 1,6	1	Konstruktion	Betongfundament		
1026	1002	0,44-1,7 x 1,33	0,15	Konstruktion	Betongplatta som utgår från 1025		
1027	1002	2,15 x 0,45	0,15	Konstruktion	Betongplatta som utgår från 1025		
1028	1003	3,5 x 2,8	0,1	Konstruktion	Betongplatta		
1029	1003	2,8 x 1,3	0,1	Konstruktion	Gatstensbeläggning		
1030	1002	0,3 x 0,4	1	Konstruktion	Betongpelare		
1031	1002	4,3 x 1,4, 1,5 x 1,55	0,36	Nedgrävning	Stenfyllt nedgrävning för 1026, 1027		
1032	1002	4,45 x 2,6	1,1	Nedgrävning	Frischakt för KK 1064		
1033	1002	1,45 x 1,45	1,5	Konstruktion	Betongfundament		
1034	1003	4,05 x 0,45	0,3	Nedgrävning	Kabelschakt		
1035	1003	0,65 x 0,53	0,8	Konstruktion	Gjutet betongfundament		
1036	1003	1,26 x 0,5	0,2	Konstruktion	Ihoppjutna stenar		
1037	1003	1 x 1	0,3	Konstruktion	Sten. Del av syllen 1066?		
1038	1003	8 x 4	0,4-0,62	Lager	Utfyllnadslager		
1039	1004	5,9 x 1,2, 4,4 x 0,7, 3 x 0,7	0,2-0,35	Konstruktion	Stensyll		
1040	1004	2,3 x 2,3	1,28	Nedgrävning	Störning i NV delen av 1004		
1041	1005	9,6 x 2,1	0,12	Konstruktion	Kullerstensbeläggning		

BILAGA 1. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontextrnr	Schakt nr	Storlek m	Tjocklek/djup/ höjd m	Typ	Beskrivning	Tolkning	Datering
1042	1005	9,6 x 0,32	0,67	Konstruktion	Stensyll		
1043	1005	3,95 x 0,54	0,04	Konstruktion	Betonggolv		
1044	1005	2,5 x 0,7	0,1	Konstruktion	Stengolv. Del av 1042?		
1045	1006	5,15 x 4,15	0,05	Konstruktion	Betonggolv		
1046	1006	4,35 x 1,3	0,06	Konstruktion	Betongplatta		
1047					Utgår		
1048					Utgår		
1049					Utgår		
1050	1005	0,47 x 0,47	0,03	Konstruktion	Vattenbrunn		
1051	1004	6,5 x 5	0,4-0,6	Lager	Utfyllnadslager		
1052	1005	8,25 x 0,75			Ett vattenrör som delar sig i två		
1053					Utgår		
1054	1006	3,75 x 0,4-0,6	1,3	Konstruktion	Gjuten grundmur		
1055	1006	5 x 1,2	0,18	Konstruktion	Gatstensbeläggning		
1056	1006	3,3 x 0,3-0,8	0,66	Konstruktion	Stensyll		
1057	1006	4 x 1,6	0,24-0,36	Lager	Utfyllnadslager		
1058	1006	4,65 x 3,8	0,08	Lager	Utfyllnadslager		
1059	1006	4,5 x 0,9	0,12	Konstruktion	Kullerstensbeläggning		
1060	1006	4 x 1,5	0,16	Lager	Påfört grus		
1061	1006	4 x 1,2-1,6	0,1-0,2	Lager	Utfyllnadslager med raseringsmaterial		
1062	1006	3,6 x 0,2, 3,8 x 0,1-0,4	0,52, 1,10	Nedgrävning	Frischakt till KK 1054		
1063	1006	2,5 x 0,45		Nedgrävning	Rörschakt		
1064							
1065	1003	3,2 x 2	1,07	Nedgrävning	Störning i V del av 1003.		
1066	1003	3,32 x 0,55-1,8	0,55	Konstruktion	Stensyll		

BILAGA 2. FYNDLISTA

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
101	164:1	Kärl	Flaska	4	162,67	Glas			
101	164:2	Obestämd	Kalkstensplatta	1	74,88	Kalksten			
101	165:1	Ugnskakel	1700-1800-tal	3		Fajans			
101	165:2	Fat/skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
101	165:3	Vas/Kanna	ca 1650-1790	1		Fajans			
101	165:4	Kruka	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
101	165:5	Fat/Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			
101	165:6	Fat/Skål	1600-1800-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje Punkt	
101	165:7	Mineralvatten-flaska	1800-tal	4		Stengods			
102	191:3	Fönsterglas		7	8,63	Glas			
102	191:4	Pipa	Kritpipa huvud med dekor	2	1,41	Lera			
102	191:5	Spik		2	29,02	Järn			
102	191:6	Ballastflinta		1	0,9	Flinta			
102	191:7	Kärl	Flaska	3	52,31	Glas			
102	193:1	Keramik	ca 1650-1790	1		Fajans			
102	193:2	Väggkakel	ca 1625-1690	1					
102	193:3	Skål	1700-tal	1		Yngre rödgods			
102	193:4	Skål	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
102	193:5	Sockertoppsform?	1700-1800-tal?	3		Oglaserat rödgods			
102	193:6	Kruka	1600-1800-tal	8		Yngre rödgods			
103	174:1	Ugnskakel	1700-1800-tal	2					
103	174:2	Keramik	ca 1650-1790	1		Fajans			
103	174:3	Kruka?	1600-1800-tal	1		Yngre rödgods			
103	174:4	Mineralvatten-flaska	1800-tal	15		Stengods			
103	175:2	Knapp		1	9,89	Kopparlegering			
103	175:3	Kärl	Dricksglas. Fot.	1	53,31	Glas			
103	175:4	Tegel, odef.	Holländskt gultegel	1	332,8	Keramik			
103	175:5	Slagg		1	11,71	Odef.			
103	175:6	Beslag		1	127,47	Järn			
103	175:7	Pipa	Kritpipa, skaft med dekor, 1700-tal	1	1,58	Lera			
103	459:1	Fat/Skål	ca 1650-1750	1		Majolika (Fajans)			
103	459:2	Fat/Skål	ca 1750-1790	3		Fajans			
103	459:3	Kruka		1		Oglaserat grått-vitt gods			Hål i botten, märkt med ett I.
103	459:4	Skål	1700-tal	1		Yngre rödgods			
103	459:5	Kruka	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
103	459:6	Fat/Skål	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
103	459:7	Sirapskruka	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
103	459:8	Kruka	1600-1800-tal	1		Yngre rödgods			
103	459:9	Kruka	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
103	459:10	Sirapskruka	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
103	459:11	Sockertoppsform	1700-1800-tal	1		Oglaserat rödgods			
103	459:12	Sockertoppsform	1700-1800-tal	1		Oglaserat rödgods			
103	459:13	Sockertoppsform?	1700-1800-tal?	1		Oglaserat rödgods			
104	170:1	Pipa	Kritpipa skaft med dekor	1	4,78	Lera			
104	170:2	Kärl	Flaska	3	287,94	Glas			
104	170:3	Spik		1	17,68	Järn			
104	170:4	Beslag		1	65,11	Järn			
104	171:1	Ugnskakel	1700-1800-tal	3					
104	171:2	Fat/Skål	ca 1650-1790	2		Fajans			
104	171:3	Mineralvattenflaska	1800-tal	2		Stengods			
104	171:4	Fat/Skål	1600-tal	1		Majolika (Fajans)			
104	171:5	Fat/Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje	
104	171:6	Mugg	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			Intressant kärl!
105	194:1	Taktegel		6					
105	194:2	Keramik	Efter 1750	1		Flintgods			
105	194:3	Keramik	ca 1650-1790	1		Fajans			
105	194:4	Potta?	ca 1550-1725	2		Yngre vitgods			
105	194:5	Keramik	ca 1550-1725	1		Yngre vitgods			
105	194:6	Fat	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje Streck	
105	194:7	Fat/Skål	1600-1700-tal	9		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje	
105	194:8	Skål	1600-1700-tal	11		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Spiral Punkt	
105	196:1	Spik		4	34,07	Järn			
105	196:2	Fönsterglas		2	4,3	Glas			
106	447:1	Krus	ca 1350-1450	1		Stengods			
106	447:2	Ugnskakel	1700-1800-tal	2					
106	447:3	Fat/Skål	1700-tal	3		Yngre rödgods			
106	447:4	Sirapskruka	1700-1800-tal	2		Yngre rödgods			Troligen för sockertillverkning.
106	447:5	Sirapskruka?	1700-1800-tal	3		Yngre rödgods			Kanske för sockertillverkning.
106	447:6	Kruka	1600-1800-tal	6		Yngre rödgods Oglaserat rödgods			
106	447:7	Kruka?		1		Oglaserat rödgods			Möjligen för sockertillverkning.
106	449:1	Spik		14	157,76	Järn			
106	449:2	Spröjs		1	4,35				
106	449:3	Pipa	Kritpipa skaft	4	16,58	Lera			
106	449:4	Fönsterglas		15	10,94	Glas			
106	449:5	Slagg		5	50,67	Järn			
106	507:1	Fat/Skål	ca 1650-1790	5		Fajans			
106	507:2	Kopp	ca 1700-1750	1		Fajans			

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
106	507:3	Fat/Skål	1600-tal	2		Majolika (Fajans)			
106	507:4	Kopp	Efter 1750	2		Flintgods			
106	507:5	Ugnskakel	1700-tal	1					
106	507:6	Fat	1700-tal	1		Yngre rödgods			
106	507:7	Fat/Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje	
106	507:8	Skål	1700-1800-tal	3		Yngre rödgods			
106	507:9	Skål/Kruka	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			
106	507:10	Kruka	1600-1800-tal	6		Yngre rödgods			
106	507:11	Kruka		5		Oglaserat rödgods			
106	530:1	Pipa	Kritpipa skaft	3	7,71	Lera			
106	531:1	Spade	Blad	1	900	Järn			
108	452:1	Spik		13	197,8	Järn			
108	452:2	Fönsterglas		1	1,49	Glas			
108	452:3	Slagg		1	6,29	Odef.			
108	452:4	Pipa	Kritpipa skaft	3	8,39	Lera			
108	452:5	Nål		1	0,09	Kopparlegering			
108	453:1	Taktegel		2					
108	453:2	Fat/Skål	1600-1700-tal	4		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje Våg	
108	453:3	Fat	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			
108	453:4	Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje Våg	
108	453:5	Fat	ca 1750-1790	20		Fajans			
108	453:6	Sirapskruka	1700-1800-tal	4		Yngre rödgods			Ovanlig form! Se även övriga bitar under fnr 108:453:7.
108	453:7	Kruka/Trebensgryta?	1600-1700-tal	87		Yngre rödgods Oglaserat rödgods			Se även övriga bitar under fnr 108:453:6.
108	453:8	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
108	453:9	Krus	ca 1700-1760	1		Stengods	Pålagd reliefdekor		
109	457:2	Fönsterglas		4	2,7	Glas			
109	457:3	Pipa	Kritpipa skaft	3	6,79	Lera			
109	457:4	Kärl	Flaska	1	7,6	Glas			
109	457:5	Kärl	Dricksglas	1	1,95	Glas			
109	457:6	Nål		3	0,28	Kopparlegering			
109	457:7	Krok		1	1,55	Kopparlegering			
109	458:1	Fat/Skål	ca 1650-1790	2		Fajans			
109	458:2	Fat/Skål	ca 1750-1790	5		Fajans			
109	458:3	Fat	1700-tal	1		Yngre rödgods			
109	458:4	Krus	1600-1700-tal	1		Stengods			
109	458:5	Sirapskruka	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			För sockertillverkning.
109	458:6	Kruka	1600-1800-tal	9		Yngre rödgods			

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
109	458:7	Sockertoppsform Kruka	1700-1800-tal	11		Oglaserat rödgods			Bl.a. skärvor från sockertoppsform.
109	458:8	Ugnskakel	1700-tal	12					
110	444:1	Kruka	1600-1800-tal	9		Yngre rödgods Oglaserat rödgods			
110	444:2	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	8		Yngre rödgods			
110	444:3	Fat/Skål	1600-1700-tal	18		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje Våg	
110	444:4	Fat/Skål	ca 1650-1790	3		Fajans			
110	444:5	Krus	1600-1700-tal	2		Stengods	Pålagd reliefdekor		
110	444:6	Ugnskakel	1700-tal	2					
110	445:2	Kärl	Skål, mynningsbit	1	14,97	Glas			
110	445:3	Slagg		1	117,56	Odef.			
110	445:4	Ballastflinta		1	10,66	Flinta			
110	445:5	Pipa	Kritpipa, skaft	2	3,3	Lera			
110	445:6	Pipa	Kritpipa huvud med dekor, 1600-tal	1	4,57	Lera			
110	445:7	Pipa	Kritpipa skaft med dekor, 1600-tal	1	5,87	Lera			
110	445:8	Pipa	Kritpipa skaft med dekor, 1700-tal	1	3,11	Lera			
113	525:1	Pipa	Kritpipa skaft med dekor	1	4,72	Lera			
113	526:1	Ugnskakel	1700-tal	1					
113	526:2	Fat/Skål	1700-tal	1		Yngre rödgods			
113	526:3	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
113	526:4	Trebensgryta	ca 1625-1725	2		Yngre vitgods			
113	526:5	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
113	527:1	Spik		5	82,13	Järn			
113	527:2	Pipa	Kritpipa, skaft	8	19,43	Lera			
113	527:3	Krok		2	148,01	Järn			
113	527:4	Marleka		1	9,51	Bergart			
113	529:1	Fat	ca 1650-1790	5		Fajans			
113	529:2	Fat	ca 1650-1790	3		Fajans			
113	529:3	Vas/Kanna	ca 1650-1790	5		Fajans			
113	529:4	Fat/Skål	1600-tal	6		Majolika (Fajans)			
113	529:5	Kruka	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
113	529:6	Fat/Skål	1600-1700-tal	4		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Cirkellinje	
116	798:1	Fönsterglas		1	5,66	Glas			
116	799:1	Keramik	Efter 1750	1		Flintgods			
116	799:2	Fat/Skål	ca 1750-1790	1		Fajans			
116	799:3	Fat/Skål	ca 1750-1790	11		Fajans			
117	786:1	Fönsterglas		13	43,57	Glas			
117	786:2	Spik		6	124,07	Järn			

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
117	786:3	Obestämd		2	208,74	Järn			
117	786:4	Krok		1	89,28	Järn			
117	788:1	Trebensgryta?	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			
117	788:2	Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hommalad vitlera	Cirkellinje	
117	788:3	Keramik	1500-1800-tal	1		Stengods			
117	788:4	Keramik	ca 1650-1790	1		Fajans			
117	788:5	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
121	794:1	Kruka/Trebensgryta	1600-1700-tal	7		Yngre rödgods			
121	794:2	Kruka/Trebensgryta	ca 1575-1725	2		Yngre rödgods			
121	794:3	Keramik	ca 1650-1790	4		Fajans			
121	795:1	Fönsterglas		5	6,51	Glas			
121	795:2	Pipa	Kritpipa skaft	2	5,27	Lera			
121	795:3	Pipa	Kritpipa skaft med dekor, 1700-tal	1	1,54	Lera			
122	983:1	Skål	1700-tal	5		Yngre rödgods			
122	983:2	Fat/Skål	1600-1700-tal	2		Yngre rödgods	Hommalad vitlera	Cirkellinje	
122	983:3	Kruka/Trebensgryta/Skål	1600-1800-tal	4		Yngre rödgods			
122	983:4	Fat/Skål	1700-1800-tal	4		Yngre rödgods			
122	983:5	Kruka/Trebensgryta/Skål	ca 1550-1725	3		Yngre vitgods			
122	983:6	Keramik	ca 1650-1790	16		Fajans			
122	983:7	Kopp?	Efter 1750	2		Flintgods			
122	983:8	Keramik		2		Oglaserat grått-vitt gods			
123	1112:1	Pipa	Kritpipa skaft	1	2,79	Lera			
123	1112:1	Tallrik	ca 1740-1765	1		Stengods	Pressad reliefdekor		
124	980:1	Kruka	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
124	980:2	Keramik	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
124	980:3	Fat/Skål	1600-1800-tal	2		Yngre rödgods			
124	981:1	Pipa	Kritpipa skaft med dekor	1	5,82	Lera			
124	981:2	Fönsterglas		3	4,17	Glas			
124	981:3	Obestämd		1	31,26	Järn			
125	978:1	Trebensgryta/panna	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods			
125	978:2	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	1		Yngre rödgods			
125	979:1	Fönsterglas		1	2,9	Glas			
125	979:2	Obestämd		3	179,14	Järn			
125	979:3	Slagg		2	116,25	Odef.			
127	1066:1	Keramik		1		Oglaserat rödgods			
127	1066:2	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
127	1066:3	Fat	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hommalad vitlera		

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
127	1066:4	Fat	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
127	1066:5	Fat	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
127	1105:1	Kruka/Trebensgryta/Skål	1600-1800-tal	5		Yngre rödgods			
127	1105:2	Fat/Skål	1600-1800-tal	6		Yngre rödgods			
127	1105:3	Fat	ca 1736-1795	2		Porslin			
127	1106:1	Pipa	Kritpipa huvud, skaft med dekor	1	20,38	Lera			
127	1106:2	Spik		7	56,84	Järn			
127	1106:3	Fönsterglas		6	6,17	Glas			
127	1106:4	Pipa	Kritpipa skaft	8	24,54	Lera			
127	1106:5	Beslag		3	74,14	Järn			
129	986:1	Fat/Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera		
129	986:2	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
129	986:3	Fat/Skål	1600-tal	1		Majolika (Fajans)			
129	986:4	Fat/Skål	1600-tal	1		Majolika (Fajans)			
129	988:1	Fönsterglas		2	1,6	Glas			
129	988:2	Flinta		1	1,33	Flinta			
130	989:1	Kärl	Flaska	1	8,99	Glas			
130	990:1	Skål	1700-tal	3		Yngre rödgods			
130	990:2	Krus	1600-1700-tal	1		Stengods			
133	1128:1	Taktegel		2					
133	1128:2	Keramik	ca 1650-1790	1		Fajans			
133	1128:3	Fat/Tallrik	ca 1650-1790	1		Fajans			
133	1128:4	Skål	1700-tal	1		Yngre rödgods			
133	1129:1	Pipa	Kritpipa skaft	2	14,81	Lera			
133	1129:2	Spik		11	215,29	Järn			
134	1154:1	Spik		1	6,81	Järn			
134	1154:2	Pipa	Kritpipa skaft	4	9,22	Lera			
134	1155:1	Skål/Kruka	1700-1800-tal	1		Yngre rödgods			
136	1072:1	Keramik	ca 1550-1725	3		Yngre vitgods			
138	1097:1	Slagg		3	83,51	Järn			
138	1097:2	Ballastflinta		1	14,46	Flinta			
138	1097:3	Pipa	Kritpipa skaft	1	4,95	Lera			
138	1097:4	Spik		3	37,79	Järn			
138	1097:5	Fönsterglas		1	1,49	Glas			
138	1097:6	Beslag		5	102,74	Järn			
138	1098:1	Kedja	Kedja som avslutas med ring	1	52	Kopparlegering			
138	1099:1	Taktegel		1					
138	1099:2	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
138	1099:3	Keramik	ca 1550-1725	2		Yngre vitgods			
138	1099:4	Keramik	1600-1800-tal	2		Yngre rödgods			
138	1099:5	Skål	1600-1700-tal	2		Yngre rödgods	Hornmålad vitlera	Streck	

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
138	1099:6	Trebensgryta?	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods?			
138	1099:7	Krus		1		Stengods			
138	1107:1	Textilfragment	Vävda textilrester	4	7,31	Textil			
140	1101:1	Skål	1600-1700-tal	4		Yngre rödgods	Homnålad vitlera	Cirkellinje	
140	1101:2	Trebensgryta	ca 1575-1725	4		Yngre rödgods			
140	1101:3	Krus	1600-1700-tal	1		Stengods			
140	1102:1	Spik		2	30,05	Järn			
140	1102:2	Ballastflinta		1	2,83	Flinta			
140	1102:3	Gångjärn		1	29,68	Järn			
144	1081:1	Pipa	Kritpipa huvud med dekor	2	19,78	Lera			
144	1081:2	Pipa	Kritpipa skaft	8	27,12	Lera			
144	1081:3	Fönsterglas		3	4,55	Glas			
144	1081:4	Spik		2	44,79	Järn			
144	1081:5	Obestämd		1	2,74	Läder			
144	1081:6	Kärl	Obestämd, fot	1	4,3	Glas			
144	1081:7	Kärl	Passglas, 1525-1640	1	3,03	Glas			
144	1081:8	Kärl	Flaska	2	7,02	Glas			
144	1082:1	Fat	1600-1700-tal	1		Porslin			
144	1082:2	Keramik	ca 1650-1790	3		Fajans			
144	1082:3	Fat/Skål	1600-tal	3		Majolika (Fajans)			
144	1082:4	Keramik	ca 1550-1725	3		Yngre vitgods			
144	1082:5	Kruka/Trebensgryta	ca 1575-1725	8		Yngre rödgods			
144	1082:6	Skål	1600-1700-tal	1		Yngre rödgods	Homnålad vitlera	Cirkellinje	
144	1082:7	Fat/Skål	1600-1700-tal	7		Yngre rödgods	Homnålad vitlera	Cirkellinje Streck	
144	1082:8	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	11		Yngre rödgods			
147	1111:1	Spik		1	16,5	Järn			
147	1111:2	Fönsterglas		3	5,31	Glas			
147	1111:3	Slagg		5	584,1	Järn			
150	1135:1	Spik		5	65,27	Järn			
150	1135:2	Kärl	Flaska	1	43,63	Glas			
151	1148:1	Fönsterglas		1	3,77	Glas			
151	1148:2	Beslag		1	209,22	Järn			
151	1149:1	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	1		Yngre rödgods			
151	1149:2	Fat/Tallrik	ca 1650-1790	1		Fajans			
151	1149:3	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
152	1151:1	Kruka/Trebensgryta	1600-1800-tal	3		Yngre rödgods			
152	1151:2	Fat/Skål	1600-1700-tal	2		Yngre rödgods			

BILAGA 2. FYNDLISTA, FORTS.

Kontext	Fyndnr	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Material	Dekorform	Mönster	Anm
152	1151:3	Fat/Skål	ca 1650-1790	1		Fajans			
152	1151:4	Mineralvatten-flaska?	ca 1675-1800	1		Stengods			
152	1152:1	Spik		4	39,66	Järn			
152	1152:2	Gångjärn		1	57,55	Järn			
152	1152:3	Pipa	Kritpipa skaft	2	5,72	Lera			
152	1152:4	Kärl	Flaska	2	7,57	Glas			
154	1141:1	Kruka		3		Yngre svartgods?			
154	1141:2	Keramik		1		Oglaserat rödgods			Importgods?
154	1141:3	Sirapskruka	1700-1800-tal	3		Yngre rödgods			Möjligen kärl till sockertillverkning.
154	1141:4	Skål Fat	1600-1700-tal	15		Yngre rödgods		Våg	
154	1142:1	Spik		1	10,35	Järn			
154	1142:2	Pipa	Kritpipa skaft	2	8,85	Lera			
154	1142:3	Fönsterglas		1	4,5	Glas			
154	1142:4	Kärl	Flaska	1	9	Glas			
1041	701:1	Mynt	Skilling Carl XIV	1	7,49	Koppar			

BILAGA 3. ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON

Inledning

Den arkeobotaniska analysen är en del av en arkeologisk förundersökning inom kvarteret Spinnhuset i Norrköping stad. Analysen omfattar 23 prover från odlingslager, kulturlager och aktivitetslager från 1600- och 1700-tal.

I proverna fanns i första hand subfossila (oförkolnade) växtrester men i några fall hittades även förkolnade växtdelar. Syftet med analysen var att klarlägga växtanvändning och lagrens bildningshistoria. Det var också viktigt att bedöma växtmakrofossilens bevarandegrad och informationspotential inför framtida undersökningar och analyser.

Proverna sållades i vatten och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 mm. Proverna förvarades i vatten och artbestämdes i vått tillstånd under stereomikroskop. Även bottensatsen med tyngre material undersöktes.

Provtagningen av de olika lagren genomfördes av arkeologer under oktober månad 2012. Provvolymer varierade mellan 0,2 till 2 liter jord. De flesta av de provtagna kontexterna hade mycket hög organisk halt och var välavgränsade i stratigrafin vilket tyder på att postdepositionella aktiviteter i och mellan lagren varit begränsad.

Resultat

102:197 Odlingslager - 1700-tal

I lagret fanns både bränt och obränt material som träflis, kol och subfossila växtrester. Jorden verkar vara störd, förmodligen bearbetad. De oförkolnade frön som hittades kommer troligen från den sista brukningsfasen. Fröfynden bestod främst av svinmälla som indikerar att jorden gödslats med kreaturgödsel. Hallonfrön kan tyda på att även latrin använts som gödning. Därutöver hittades även några starrnötter och frö av ängsruta vilka kan vara rester från djurfoder som via gödseln hamnat i odlingslagret. Alternativt kan ängsväxterna funnits i närområdet och indikerar då en relativt fuktig växtmiljö.

Tabell 1. Växtmakrofossil i lager 102:197

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmälla	<i>Chenopodium album</i>	ca 5000	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	176	
Starr	<i>Carex spp.</i>	25	
Ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>	2	

104:173 Äldre markhorisont/odlingslager – sent 1600-tal

I lagret fanns en del oförkolnat material som rötter, träflis och träbitar. Av förkolnat material fanns träkol. De subfossila växtresterna var tämligen få men antyder en liknande funktion som lager 102:197, det vill säga odlingsjord som gödslats och bearbetats.

Tabell 2. Växtmakrofossil i lager 104:173

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm
Svinmälla	<i>Chenopodium album</i>	123	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	16	
Starr	<i>Carex spp.</i>	12	
Säv	<i>Schoenoplectus spp.</i>	9	

105:198 Odlingslager med raseringsmassor – 1700-tal

I lagret fanns gott om oförkolnat trä och träbitar samt små torvliknande bitar. Av subfossila växtrester dominerar svinmälla kraftigt och tolkningen av lagrets funktion blir den samma som lager 102:197, det vill säga gödslad odlingsjord. Även torv har använts som gödsel och de små torvbitarna kan vara rester efter sådan användning.

Förutom svinmälla hittades även frö av åkertistel, brännässla, bolmört och jordrök. Alla arter passar väl in på odlingsmark men kan också förekomma på gårdsmarker, stallplatser, avfallsplatser och annan näringsrik mark. Bolmörten är en säregen och genom människan en till Sverige införd växt. Den har använts som narkotikum, magisk ört, gift och läkemedel (Heimdhal 2009). Det går inte avgöra om den i det här sammanhanget är en medvetet odlad eller insamlad växt eller ett ogräs bland andra. Liknande problem finns även för jordrök som nyttjats som medicinalväxt och till färgning.

Tabell 3. Växtmakrofossil i lager 105:198

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	ca 1500	
Åkertistel	<i>Cirsium arvense</i>	6	
Brännässla	<i>Urtica dioeca</i>	77	
Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>	2	
Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	5	

106:450 Odlingslager – 1700-tal

I provet fanns en del oförkolnat material, träbitar och lite tallbark. Inga förkolnade växtrester hittades men det fanns gott om subfossil svinmålla samt enstaka frön av hallon och ängsruta. Den stora mängden svinmålla tyder på bearbetad och gödslad odlingsjord.

Tabell 4. Växtmakrofossil i lager 106:450

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	ca 3000	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	7	
Ängsruta	<i>Schoenoplectus</i> spp.	1	

108:451 avfallslager/sophög – 1700-tal

I provet fanns mycket oförkolnat material i form av trä, träflis, rötter och obestämbara och halvnedbrutna växtdelar. Inga frön eller frukter fanns i provet.

Lagret bör ha förslutits tämligen omgående och därmed förhindrat frön och frukter från att kontaminera lagret. Rör det sig om avfall så kanske man ville undvika lukt eller förorening och därmed täckte över lagret.

110:455 Odlingslager – 1700-tal

I provet fanns en del oförkolnat trä och små fragment av tallbark. Även en del obestämbara och fragmentariska växtrester hittades. Av identifierbara växtdelar påträffades frö av svinmålla, hallon och bolmört. Tolkningen av lagrets funktion blir densamma som för 102:197, det vill säga gödslad odlingsjord.

Tabell 5. Växtmakrofossil i lager 110:455

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	92	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	24	
Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	3	

116:7956 Fyllning i träram/odlingslåda**– 1700-tal**

I provet fanns mycket trä och träflis och lite träkol. Av subfossil växtmakrofossil hittades svinmålla, penningört, åkerviol, fingerört, jordrök, hallon och smultron. Flertalet är nitrofila ogräs som tillförts jorden tillsammans med gödsel eller kompost eller en kombination av båda. Hallon och smultron antyder att jorden även gödslats med latrin. Den sammantagna tolkningen blir att provet består av näringsberikad odlingsjord.

Tabell 6. Växtmakrofossil i lager 116:7956

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	167	
Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>	3	
Penningört	<i>Thlaspi arvense</i>	13	
Åkerviol	<i>Viola arvensis</i>	2	
Fingerört obest.	<i>Potentilla</i> spp.	25	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	49	
Smultron	<i>Fragaria vesca</i>	73	

117:785 Fyllning i rustbädd(?) – 1700-tal

I provet fanns en hel del träflis och träkol. Det fanns också relativt gott om frön från växter med lite olika växtmiljöer. De nitrofila ogräsen utgjorde den största fyndgruppen med svinmålla, våtarv, brännässla, bergsyra och bolmört. Fuktig ängsmark representerades av starr, säv, fingerört och ängsruta. Förutom dessa arter hittades även några frön av björnbär och hallon.

Tabell 7. Växtmakrofossil i lager 117:785

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	86	
Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	17	
Brännässla	<i>Urtica dioeca</i>	53	
Bergsyra	<i>Rumex acetosella</i>	3	
Våtarv	<i>Stellaria media</i>	5	
Fingerört obest.	<i>Potentilla</i> spp.	7	
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	46	
Björnbär	<i>Rubus</i>	9	
Starr	<i>Carex</i> spp.	62	
Ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>	1	
Säv	<i>Schoenoplectus</i> spp.	18	

122:985 Lager med trärester – 1700-tal

Provet bestod nästan uteslutande av träflis och tallbark. Av frön och frukter hittades bara 2 frön av

svinmålla och en starrnöt. Lagret måste bildats i samband med barkning och andra träarbeten.

124:982 Nedgrävning/grop – slutet av 1600-tal

I provet fanns träflis, näver och obestämbara växtrester. I övrigt hittades mycket frö av hallon och smultron. Det fanns även en mindre mängd frö av svinmålla, blåmålla, brännässla, etternässla och måra. Relativt många fragment av flugpappor fanns också i provet. Innehållet tyder på att anläggningen använts som latringrop eller fyllts med latrin och gödsel.

Tabell 8. Växtmakrofossil i lager 124:982

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Hallon	Rubus idaeus	192	
Smultron	Fragaria vesca	233	
Svinmålla	Chenopodium album	15	
Trolig blåmålla	Chenopodium gal-cum	3	
Måra	Galium spp.	6	
Brännässla	Urtica dioeca	28	
Etternässla	Urtica urens	7	

125:976 Stolphål – 1700-tal

Provet innehöll till största delen oförkolnat och relativt nedbrutet växtmaterial som i det närmaste liknar förna. Det fanns också en hel del trärester. Av makroskopiska och subfossila frön hittades svinmålla, trampört, bolmört och starr. Det tyder på gödslad odlingsjord vilket måste ses som en sekundär fyllning i stolphålet. Fyllningen hamnade i hålet när stolpen drogs upp eller rutnade och fylldes av omgivande material eller av ditburen odlings- eller avfallsjord.

Tabell 9. Växtmakrofossil i lager 125:976

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	Chenopodium album	300	
Trampört	Polygonum aviculare	2	
Bolmört	Hyoscyamus niger	3	
Starr	Carex spp.	8	

130:1035 Lerigt lager med sand och träflis – 1700-tal

Provet utgjordes av träflis och sand. En del näver och tallbark fanns också i provet. Enstaka frö av svinmålla, groblad, trampört och jordrök hittades men får kanske ses som en sekundär inblandning i lagret som måste ses som en deponering efter träarbete (barkning etc.).

Tabell 10. Växtmakrofossil i lager 130:1035

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	Chenopodium album	3	
Trampört	Polygonum aviculare	1	
Groblad	Plantago major	2	
Jordrök	Fumaria officinalis	1	

135:1171 KL – 1700-tal

Provet bestod till största delen av träkol. Det fanns en hel del subfossil växtmakrofossil i form av svinmålla, bergsyra, ängsruta och hallon. Eftersom det inte är förkolnade frön måste kolet och fröna komma från olika håll. Kanske har man tillfört en del bränt material till odlingsjord eller så är det ett konstruktionslager bestående av rester efter eldsvåda som senare kontaminerats med frön från omgivande miljö. Hallonfrö kan tyda på latrin men hallonbusken trivs också i en miljö som brunnet så det kan också vara en deponering på växtplatsen. Antingen är det odlingsjord som blandats med bränt material eller ett brunnet lager som legat i näringsrik miljö.

Tabell 11. Växtmakrofossil i lager 135:1171

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	Chenopodium album	ca 600	
Bergsyra	Rumex acetosella	5	
Ängsruta	Thalictrum flavum	4	
Hallon	Rubus idaeus	270	

136:1071 Träflislager

Provet bestod nästan uteslutande av träflis och tallbark med en liten inblandning av träkol.

137:1117 Grusigt sandigt lager – 1700-tal

I provet fanns enstaka små kolpartiklar, tegelfragment, brukfragment och små kalkliknande bitar. Eftersom det saknas inblandning av subfossila växtrester kan tolkningen till golv ligga nära till hands. Lagret bör ha varit skyddat från deponering av växter från närmiljö eller genom tillförsel av gödsel eller odlingsjord.

138:1115 Gruslager med avsatta linser – 1700-tal

I provet fanns en hel del mindre kolbitar och subfossilt material i form av träbitar, obestämbara fragment och frö. Artsammansättningen är blandad och växterna kommer från lite olika miljöer. En tolkning är att gruslagret legat "öppet" under vissa perioder då frön deponerats i lagret (linserna) för att sedan

slutas av nytt sandlager och så vidare. Variationen av växter kan tyda på olika markanvändning i närområdet eller förändrade näringsförhållanden.

Ogräsen dominerar med svinmålla, våtarv, spergel, måra, dân, trampört och penningört. Från ängsmarker kommer gräs, svingel, svartkämpar, klöver och ängsfryle. Från lite fuktigare marker finns starr, säv och tåg.

Det finns alltså frön från arter som föredrar gödslad jord och skräpmark, från torr ängsmark och fuktigare ängsmark. Möjligen skulle arterna kunna blandas i gödselstackar där ogräs blandas med frö från foderväxter. Alternativt representerar arterna olika närmiljöer, antingen samtida eller skilda i tid och därmed representerande olika typer av markanvändning och markförändringar.

Tabell 12. Växtmakrofossil i lager 138:1115

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	291	
Våtarv	<i>Stellaria media</i>	26	
Spergel	<i>Spergula arvensis</i>	3	
Måra	<i>Galium spp.</i>	15	
Dän	<i>Galeopsis spp.</i>	2	
Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>	9	
Penningört	<i>Thlaspi arvense</i>	11	
Gräs	Poaceae	37	
Svingel	<i>Festuca spp.</i>	4	
Ängsfryle	<i>Lutzula multiflora</i>	2	
Svartkämpar	<i>Plantago lanceolata</i>	7	
Klöver	<i>Trifolium spp.</i>	18	
Starr	<i>Carex</i>	96	
Säv	<i>Schoenoplectus spp.</i>	52	

140:1116 Grus- och sandlager med avsatta linser – 1700-tal

I provet fanns gott om små kolfragment vilka kan förklara linserna? Det finns inga subfossila eller förkolnad växtmakrofossil vilket kan tyda på att det rör sig om ett golvlager som legat skyddat från kontaminering av frön och andra växtrester. Kollinerna (om det nu är det) kan tillkommit vid upprepad eldning i spis/eldstad eller annat typ av eld.

144:1118 KL med sandlinser varvat med kulturpåverkade linser – 1700-tal

I provet fanns små trärester, obestämbara växtdelar och träkol. Av subfossila frön hittades svinmålla, åkerbinda, trampört, jordrök, molke och lomme. Dessa arter förekommer på jordbruksmark och annan näringsrik mark. Tolkningen blir att lagret till viss del består av odlingsjord eller att det legat nära gödslad åker eller annan näringsrik mark (väg, gårdsyta, avfallsplats, stallbacke etc.).

Tabell 13. Växtmakrofossil i lager 144:1118

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	<i>Chenopodium album</i>	68	
Åkerbinda	<i>Fallopia convolvulus</i>	14	
Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>	3	
Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>	6	
Molke	<i>Sonchus arvensis</i>	2	
Lomme	<i>Capsella bursa-pastoralis</i>	36	

147:1109 Svart grusigt lager med kol och slagg – 1700-tal

Mycket hårt bränt material, kolet verkar ha återupphettats och är slaggigt och blyglänsande. Det finns också gott om slaggprodukter inte minst små metallkuler som kan liknas vid hagel. Det fanns heller ingen form av växtmakrofossil i provet, varken förkolnad eller subfossil.

Slaggkula (loppa) från botten i 145:1119.

145:1119 Påfört lerlager – 1700-tal

Provet innehöll lite trärester, en kolbit, förkolnad kärna av skalkorn samt några subfossila frön.

Förkolnad kärna av skalkorn från 145:1119.

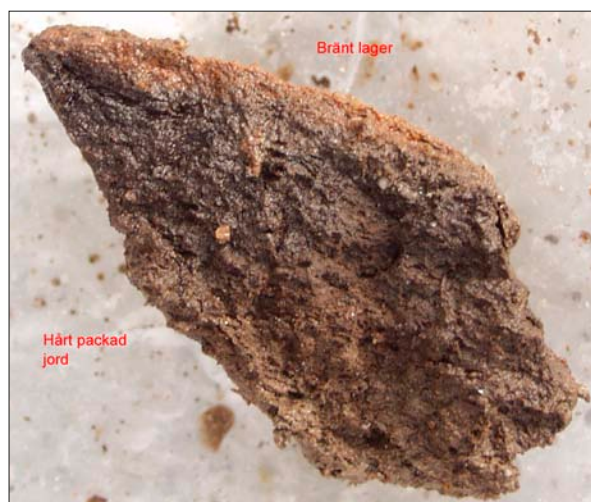
Växtmaterialet var allt för knapphändigt för vidare tolkningar.

Tabell 14. Växtmakrofossil i lager 145:1119

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Jordrök	Fumaria officinalis	1	
Tåg	Juncus spp	5	
Starr	Carex spp	9	
Gräs	Poaceae	1	

148:1110 Kompakt trälager – 1600-tal

Provet innehöll nästan ingen växtmakrofossil, endast 2 starrnötter och ett frö av fingerört hittades. Provet bestod av en hård jordklump som var relativt svårlöst i vatten.

Lager 148:1110 i "profil", överst det brända lagret och under hårt packad jord.

Lagret verkar ha en bränd yta överst som innehåller en del lera och under den ett mycket hårt packat jordlager. Troligen utgör lagret en golvyta där jorden packats ordentligt. Det översta brända lagret kan vara en medveten konstruktion eller ha tillkommit i samband med våld. Den ringa mängden kol tyder dock inte på att det skett någon brand i anslutning till lagret.

152:1153 Odlingslager – 1700-tal

I provet fanns träflis, träbitar och en mindre mängd träkol. De subfossila växtresterna dominerades av nitrofila ogräs som svinmålla, vägmålla och brännässla men det fanns också några starrnötter och några frö från hallon. Tolkningen till odlingsjord verkar stämma bra, en bearbetad och näringsberikad jord.

Tabell 14. Växtmakrofossil i lager 145:1119

Art. Svenskt namn	Latinskt namn	Antal	Anm.
Svinmålla	Chenopodium album	62	
Vägmålla	Atriplex patula	2	
Brännässla	Urtica dioeca	29	
Hallon	Rubus idaeus	12	
Starr	Carex	6	

Sammanfattning

De flesta proverna innehåller ett välbevarat och informationsrikt växtmaterial. De flesta arterna hör hemma i näringsberikad odlingsjord, skräpmark eller annan näringsrik jord. En hel del har tillförts jordlagren genom gödsling. Troligen har både kreaturgödsel och latrin använts.

Några växter kan ha nyttjats som medicinalväxter, till exempel bolmört och jordrök. Eftersom dessa växter också förekommer på naturligt på näringsrika jordar i form av ogräs går det inte avgöra om fynden är "ogräs" eller odlade plantor.

Det fanns lite hushållsavfall i proverna. Endast ett sädeskorn, en kärna av skalkorn hittades och det fanns heller inte ben, fiskfjäll eller annat hushållsavfall i proverna. Hushållsavfall har deponerats på annan plats och innehållet i proverna tyder på att området nyttjats till odling. Det går inte avgöra vilken typ av odling som skett på platsen men eftersom det rör sig om stadslager är det troligast att det är mindre trädgårdsodlingar eller liknande.

Litteratur

HEIMDAHL, J. 2009. Bolmörtens roll i magi och medicin under den svenska förhistorien och medeltiden. Fornvännen 104. Stockholm.

BILAGA 4. OSTEOLOGISK ANALYS

LEIF JONSSON

Djurben från arkeologisk förundersökning i kvarteret Spinnhuset år 2012

Ben från följande kontexter har undersökts (tabell 1). Fynd i gulmarkerade kontexter har prioriterats och undersökts noggrannare och övriga mer översiktligt. Benen har om möjligt identifierats till art eller närmaste taxonomiska grupp (släkte, familj, storleksgrupp, djurklass). Sammanlagt 425 benfragment har undersökts.

Tabell 1. Kontexter från vilka djurben analyserats.

Fyndid
101:163
102:192
104:172
105:195
106:448
106:508
108:454
109:456
110:446
113:528
116:797
117:787
121:793
122:984
125:979
127:1065
127:1104
129:987
133:1030
134:1156
138:1100
140:1103
144:1083
150:1136
152:1150
154:1143

Kommentarer till fördelningen av arter och speciella ben:

Skillnader respektive likheter i djurbensinnehållet mellan olika lager kan bero på att stickproven är relativt små. Större prover innehåller fler arter och benslag. Dominerande i fynden är som väntat de viktiga köttdjuren – nötkreatur, får och svin. Ben av höns och gås är fåtaliga och därför också ojämnt spridda. Vilt förekommer sparsamt, ett rådjur och minst två harar, de senare i samma fynd (5 benfragment). Likheter mellan odlingslager och avfallslager kan bero på att odlingar gödslats med hushållsavfall. Hela mellanfotsben av nötkreatur vilka kan betraktas som slakt- eller hantverksavfall, har bara påträffats i odlingslager och påförda lager. Skal av ostron låg främst i avsatta avfallslager eller golvlager. I den typen av lager fanns också frekvent med fiskben, ofta flera arter tillsammans.

Kommentarer till enskilda arter:

Nötkreatur

Liksom i andra undersökningar i Norrköping påträffas regelbundet ben av storvuxna djur och flera tāleder uppvisar belastningsskador av den typ man känner från oxar som använts som dragdjur. Oxar har regelbundet införts till staden för slakt.

Får

Även i den här undersökningen har hornlösa individer påträffats

Svin

Någon gång under 16/1700-talet börjar man importera storvuxna typer av svin för att förbättra den lokala svinstammen. I kontext 108:454 fanns ett skenben av ett ungsvin (epifyserna ej fastvuxna), benets längd utan epifyser är 198 mm. Benet kan lämpa sig för framtida dna-analys för att fastställa svinets haplotyper.

Häst

Endast ett fynd, en framtand, vilket är naturligt då hästen normalt inte slaktades för köttets skull.

Rådjur

Fyndet är intressant då rådjur hittills i Norrköping

bara påträffats i högre ståndsmiljö under 1600-talet (kvarteret Gubben).

Strömmings sill

Troligen rör det sig om strömming från Östersjön.

Torsk

Storleksmässigt kan fisken vara från Östersjön, inga klara belegg på att storvuxen västerhavs-/atlanttorsk förekommer.

Långa

I kontext 109:456 finns flera ben av långa. Sannolikt rör det sig om saltad eller torkad fisk från Skagerrak/Nordsjön.

Ostron

Import från Västerhavet. Fragmenten är oftast små och det är möjligt att både Bohuslän och sydöstra Nordsjön kan vara ursprung. Ostronen från nordsjökusterna är ofta extra tjockskaliga.

Mindre sandmussla (*Spisula solida*)

Ett skal i kontext 109:456. Ganska säkert ett exempel på import från Nordsjön. Mindre sandmussla och elliptisk fiskmussla (*Spisula elliptica*) har påträffats i 1600-talets Göteborg tillsammans med ostron av nordsjötyp.

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
108	454	hare	underkäke	främre halva	1	v	11	vuxen			
108	454	hare	underkäke	främre halva	2	h		vuxen			
108	454	hare	strålben	proximal	1	h		vuxen			
108	454	hare	hålbän	hel	1	h		vuxen			GL 331,
108	454	katt	strålben	hel	1	h	2,3	vuxen			GL 86,0
108	454	småboskap	ländkota	hel	1		43,5	vuxen			
108	454	småboskap	strålben	proximal	1	h		vuxen		får	Bp 35.6
108	454	småboskap	lårben	diafys	1			ung		foramen nutricum post-medial	
108	454	småboskap	skenben	distal	1	v		ung		lös epifys	
108	454	småboskap	Tåled 3	hel	1			vuxen		får	
108	454	däggdjur	kota	kropp	1		18	ung		medelstort	
108	454	däggdjur	revben	fragment	4					medelstort	
108	454	däggdjur	rörben	diafys	2					medelstort	
108	454	däggdjur	rörben	diafys	2					medelstort, bränt	
108	454	höns	skulderblad	led	1	v	7,9	vuxen			
108	454	höns	armbågsben	fragment	1	h					
108	454	höns	skenben	hel	1	h		vuxen			GL 102,1
108	454	höns	mellanfotsben	distal	1	h		ung		tupp?	
108	454	gås	skulderblad	fragment	1		0,8				
108	454	fågel	revben	fragment	3		0,4				
108	454	fågel	rörben	diafys	1						
108	454	ostron	skal	fragment	1		0,4				
108	454	torsk	stjärtkota	fragment	1		0,5				
108	454	plattfisk	stjärtkota	fragment	1		0,1			skrubba/spätta	
108	454	karpfisk	urohyale	fragment	1		0,1				
108	454	karpfisk	revben	fragment	1						
108	454	karpfisk	fjäll	fragment	1						
108	454	fisk	revben	fragment	4		3,6				
108	454	fisk	kota	fragment	1						
108	454	fisk	keratohyale	fragment	1					torsk?	
108	454	fisk	cleithrum	fragment	1					torsk?	
108	454	fisk	pterygiofor	fragment	10						
108	454	svin	skenben	diafys	1	h	100,4	ung		störvuxen, epifyser lösa	GL* 198
108	454	svin	fibula	diafys	1			ung			
108	454	nötkreatur	tungben	fragment	1		414,9				
108	454	nötkreatur	halskota	fragment	1						
108	454	nötkreatur	bröstkota	kropp	1			ung		längskluven	
108	454	nötkreatur	ländkota	fragment	1						
108	454	nötkreatur	revben	fragment	12						
108	454	nötkreatur	strålben	diafys	1	h		vuxen		med armbågsben	
108	454	nötkreatur	armbågsben	diafys	1	v		ung			
108	454	nötkreatur	armbågsben	proximal	1			vuxen			
108	454	nötkreatur	sesamben	proximal	1						
108	454	nötkreatur	rörben	diafys	4						
108	454	nötkreatur	Tåled 1	hel	1			vuxen		främre fot, belastad	
109	456	höns	korpen	hel	1	v	1,4				Glm 48,7

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
109	456	höns	bröstben	fragment	1						
109	456	fågel	rörben	diafys	3		1,8				
109	456	fågel	obestämt	fragment	2						
109	456	gås?	korsben	fragment	1		2,1	vuxen			
109	456	långa	cleithrum	fragment	1	h	8,3				CordaL 145
109	456	långa	basipterygoid	fragment	1						
109	456	långa	parasphenoid	fragment	1						min bredd 6,6
109	456	svin	tand övre	l1	1	h	2,2	ung			
109	456	småboskap	skalle	pannben	1	h	45,9			hornlös?	
109	456	småboskap	atlastkota	fragment	1						
109	456	småboskap	bröstkota	fragment	1						
109	456	småboskap	skulderblad	led	1	v				får	
109	456	småboskap	skenben	diafys	1			ung			
109	456	småboskap	Tåled 2	hel	1			vuxen		får	
109	456	liten sand- mussla	skal	hel	1		1,3	vuxen		Spisula solida, från Nordsjön?	
109	456	ostron	skal	fragment	1		1,1				
109	456	strömning	stjärtkota	fragment	7		0,1			från samma individ?	
109	456	fisk	obestämt	fragment	10		1			torskfisk?	
109	456	abborre?	pannben	fragment	1		0,1				
109	456	karpfisk	fjäll	fragment	1		0,1				
109	456	nötkreatur	bröstkota	fragment	1		81,6				
109	456	nötkreatur	korsben	fragment	1			ung			
109	456	nötkreatur	revben	fragment	2						
109	456	nötkreatur	lårben	distal	1			vuxen			
109	456	nötkreatur	strålben	distal	1	h		ung			
109	456	däggdjur	revben	fragment	10		31,6			medelstort	
109	456	däggdjur	överarmsben	fragment	1					medelstort	
109	456	däggdjur	skulderblad	fragment	1					medelstort	
113	528	nötkreatur	skalle	okben	1	v	323,9				
113	528	nötkreatur	skalle	mellankäksben	1	v					
113	528	nötkreatur	bröstben	fragment	1					längskluven	
113	528	nötkreatur	revben	fragment	1						
113	528	nötkreatur	skulderblad	led	1			vuxen			
113	528	nötkreatur	skulderblad	fragment	1						
113	528	nötkreatur	strålben	proximal	1	v				eroderat	
113	528	nötkreatur	lårben	diafys	1						
113	528	nötkreatur	hålbän	fragment	1	h		ung			
113	528	nötkreatur	Tåled 2	hel	1			vuxen		stor, belastad?, oxe?	
113	528	nötkreatur	Tåled 2	hel	1			vuxen		hona?	
113	528	svin	ländkota	kropp	1		11,6	ung		tvärkluven	
113	528	småboskap	halskota	kropp	1		10,6	ung			
113	528	däggdjur	revben	fragment	1		1,2			medelstort	
113	528	karpfisk	revben	fragment	1		0,1				
125	979	svin	underkäke	halva	1	h	125,4	vuxen		hane, M1=k, M2=e, M3=a/b , 3 år	M3GL=28,2
125	979	nötkreatur	halskota	kropp	1		202	ung			

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
125	979	nötkreatur	höftben	ilium	1						
125	979	nötkreatur	bakre mel- lanföt	fragment	1	h		ung			
125	979	småboskap	höftben	halva	1	v	42	vuxen		hona, eroderad	
125	979	småboskap	skenben	diafys	1	h		ung			
125	979	däggdjur	revben	fragment	2		14,1			medelstort	
127	1065	nötkreatur	skenben	distal	1	v	57,4	vuxen			
127	1065	däggdjur	revben	fragment	1		4,5			medelstort	
127	1065	ostron	skal	fragment	1		3,5				
127	1104	häst	frammand	hel	1		11,4	ung			
127	1104	svin	skalle	tinningben	1	v	21,3				
127	1104	svin	språngben	fragment	1	v	9,7		hundg- nag		
127	1104	nötkreatur	tand övre	mjälktand	1		20,6				
127	1104	nötkreatur	rörben	diafys	1					eroderat	
127	1104	ostron	skal	fragment	1		0,1				
127	1104	däggdjur	revben	fragment	3		21			medelstort	
127	1104	däggdjur	rörben	diafys	3					medelstort	
127	1104	däggdjur	obestämt	fragment	9						
127	1104	däggdjur	halskota	fragment	1					medelstort	
133	1130	nötkreatur	underkäke	halva	1	h	229,3	späd		dm4=b/c	
133	1130	nötkreatur	ländkota	kropp	1			ung			
133	1130	nötkreatur	ländkota	epifys	1			ung		lös epifys	
133	1130	nötkreatur	ländkota	fragment	1						
133	1130	nötkreatur	ländkota	fragment	1					längskluven	
133	1130	nötkreatur	korsben	fragment	1						
133	1130	nötkreatur	revben	fragment	2						
133	1130	nötkreatur	strålbena	proximal	1	v		vuxen			
133	1130	nötkreatur	strålbena	distal	1	v		vuxen		hona?	Bd 57,4
133	1130	nötkreatur	rörben	diafys	1						
133	1130	ostron	skal	hel	2		34				
133	1130	gås	bröstben	fragment	1		1,7	vuxen			
133	1130	däggdjur	revben	fragment	9		23,3			medelstort	
133	1130	småboskap	ataskota	fragment	1		34,5				
133	1130	småboskap	bröstkota	fragment	1						
133	1130	småboskap	överarmsben	diafys	1						
133	1130	småboskap	lårben	diafys	1					foramen nutricum post-medial	
140	1103	rådjur	underkäke	främre halva	1	h	9,8	vuxen		P2-M1	
140	1103	nötkreatur	skalle	okben	1		19,8				
101	163	nötkreatur	tand undre	insiciv	1						
101	163	nötkreatur	höftben		1						
101	163	nötkreatur	hålbena		1						
101	163	nötkreatur	Tåled 1		1					främre fot, hona	
101	163	småboskap	ländkota		1						
101	163	däggdjur	rörben	diafys	1					medelstort	
102	192	gås	corpben	fragment	1						
102	192	småboskap	epistropheus	fragment	1						

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
102	192	småboskap	tand undre	insiciv	1						
102	192	småboskap	Tåled 3	fragment	1						
102	192	däggdjur	rörben	diafys	2					större, bränt	
102	192	däggdjur	rörben	diafys	1					större	
102	192	däggdjur	obestämt	fragment	1						
104	172	småboskap	strålben		1						
104	172	nötkreatur	armbågsben		1						
104	172	nötkreatur	revben		1						
104	172	fågel	rörben	diafys	1						
105	195	nötkreatur	ländkota		1						
105	195	nötkreatur	revben		5						
105	195	nötkreatur	skulderblad		2						
105	195	nötkreatur	bakre mellan- lanfot	hel	1			vuxen			GL 199, Bp 39,4, SD 20,5, Bd 43
105	195	småboskap	strålben		1						
105	195	småboskap	armbågsben		1						
105	195	småboskap	främre mellan- fotsben	hel	1			vuxen			GL 123, Bp 21,3, SD 11,8, Bd 22,8
105	195	däggdjur	revben		2					medelstort	
105	195	däggdjur	rörben		3					medelstort	
105	195	strömning	käkben		1						
106	448	nötkreatur	skulderblad		5						
106	448	nötkreatur	revben		5						
106	448	nötkreatur	rörben	diafys	1						
106	448	nötkreatur	kota		5						
106	448	däggdjur	revben		6					medelstort	
106	448	däggdjur	bröstkota		1					medelstort	
106	448	karpfisk	kota		1						
106	448	strömning	skallben		5						
106	448	abborre	ryggtagg		1						
106	448	abborre	tungben		1						
106	508	nötkreatur	korsben		1						
106	508	nötkreatur	revben		2						
106	508	nötkreatur	rörben	diafys	4						
110	446	nötkreatur	underkäke		1						
110	446	nötkreatur	atlaskota		1						
110	446	nötkreatur	halskota		1						
110	446	nötkreatur	revben		2						
110	446	nötkreatur	skulderblad		3						
110	446	nötkreatur	höftben		1						
110	446	nötkreatur	överarmsben		1						
110	446	nötkreatur	rörben	diafys	4						
110	446	nötkreatur	mellanfotsben	epifys	1						
110	446	nötkreatur	Tåled 1		1					hane, främre, be- lastad	

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
110	446	nötkreatur	Tåled 1		1					hane, bakre	
110	446	nötkreatur	Tåled 1		1					hona, bakre	
110	446	småboskap	skallben		1						
110	446	småboskap	halskota		1						
110	446	småboskap	skulderblad		1						
110	446	småboskap	tungben		1						
110	446	småboskap	armbågsben		1						
110	446	småboskap	tand undre	insiciv	1						
110	446	småboskap	skenben		1						
110	446	småboskap	höftben		1						
110	446	småboskap	bakre mellanfot		1						
110	446	småboskap	Tåled 1		1						
110	446	gädda	kota		1						
110	446	abborre	pannben		1						
110	446	svin	handlovsben		1						
110	446	svin	överarmsben		1						
110	446	svin	strålben		1						
110	446	svin	hålbena		1						
110	446	däggdjur	obestämt		10					medelstort	
116	797	nötkreatur	skulderblad		1						
116	797	småboskap	skenben		1						
117	787	nötkreatur	underkäke		1						
117	787	nötkreatur	obestämt		1					bränt	
121	793	småboskap	halskota		1						
121	793	småboskap	revben		1						
121	793	småboskap	skenben		1						
121	793	däggdjur	obestämt		1					bränt	
122	984	nötkreatur	rörben	diafys	1					större	
129	987	nötkreatur	skallben		1						
129	987	däggdjur	rörben	diafys	2					medelstort, bränt	
134	1156	däggdjur	rörben	diafys	1					större	
138	1100	nötkreatur	främre mellanfotsben	hel	1			vuxen			GL 187, Bp 52,4, SD 27,7, Bd 51,8
138	1100	nötkreatur	rörben	diafys	1						
138	1100	småboskap	främre mellanfotsben	diafys	2				hundgnag		
138	1100	småboskap	rörben	diafys	1						
138	1100	höns	strålben		2						
144	1083	nötkreatur	halskota		1						
144	1083	nötkreatur	ländkota		1						
144	1083	nötkreatur	revben		2						
144	1083	nötkreatur	skulderblad		1						
144	1083	nötkreatur	strålben		1						
144	1083	småboskap	underkäke		1						
144	1083	småboskap	halskota		1						
144	1083	småboskap	strålben		1					eroderat	

kontext	f nr	art	element	del	antal	sida	vikt g	ålder	gnag	anmärkning	mått
144	1083	svin	strålben		1						
144	1083	svin	vadben		1						
144	1083	däggdjur	revben		6					medelstort	
144	1083	däggdjur	rörben	diafys	1					medelstort	
150	1136	nötkreatur	bröstkota		1						
150	1136	nötkreatur	underkäke		1			ung			
150	1136	nötkreatur	revben		8						
150	1136	nötkreatur	skulderblad		4						
150	1136	nötkreatur	rörben	diafys	3						
150	1136	nötkreatur	armbågsben		1						
150	1136	småboskap	bröstkota		1						
150	1136	däggdjur	revben		10					medelstort	
152	1150	nötkreatur	ländkota		1						
152	1150	nötkreatur	höftben		1						
152	1150	nötkreatur	överarmsben		1						
152	1150	nötkreatur	rörben	diafys	1						
152	1150	nötkreatur	främre mellan- fotsben	hel	1			vuxen			GL 170, Bp 52, SD 29,7, Bd 52,9
152	1150	däggdjur	lårben		1					medelstort	
154	1143	nötkreatur	skallben	mellankäksben	1						
154	1143	nötkreatur	revben		2						
154	1143	nötkreatur	främre mellan- fotsben	hel	1			vuxen			GL 187, Bp 52,9, SD 30,4, Bd 53,5
154	1143	nötkreatur	skenben		1						
154	1143	nötkreatur	språngben		1						
154	1143	svin	atlaskota		1						
154	1143	småboskap	överarmsben		1					får	
154	1143	däggdjur	revben		1					medelstort	
154	1143	höns	överarmsben		1						

BILAGA 5. KRITPIPSRAPPORT

ARNE ÅKERHAGEN
TOBAKS- & TÄNDSTISKMUSEUM
28/10 2012

102.

Fragment av holländsk pipa från 1600-talet.

127.

Fragment av svensk pipa med dekor "3 Kronor och FR" på framsidan samt klackmärkning krönt "A/O". Pipan tillverkades i Stockholm 1751 (Verksam 1751-1760) av Anders Örnbeck, för den svenske kungen Fredrik I 1720-1751.
N13,3. Dia 10,7. R2,5.

144A.

Holländsk pipa med klackmärke krönt "IP". Tillverkad 1625-30.
36x17,5x11,8. N13. R2,8.

144B.

Holländsk pipa med klackmärke "VV samt 2 stjärnor". Tillverkad 1630-1640. 38,6x20x12,8. N13. R2,8.

104.

113.

124.

Skaftbitar. Röckanalens diameter tyder på sista hälften 1600- början 1700talen.

R=   2,7   2,7   3   2,7   2,7

Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2613